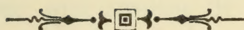
GUNNLAUGS SAGA ORMSTUNGU

GUNNLAUGS SAGA ORMSTUNGU.

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR
VALD. ÁSMUNDARSON.

REYKJAVÍK.
KOSTNAÐARMAÐUR: SIGURÐUR KRISTJÁNSSON.
1911.

Félagsprentsmiðjan.

Formáli.

Gunnlaugs saga ormstungu hefir oft verið gefin út áðr. Hin fyrsta útgáfa hennar kom út í Kaupmannahöfn 1775, og vann Jón Eiríksson mest að þeirri útgáfu. 2. útgáfa er á „Íslendingasögum“, II. bindi, Khöfn 1847, enn þær hefir Jón Sigurðsson búið til prentunar að mestu leyti. Hin 3. er í „Analecta Norrœna“, sem Theodor Möbius gaf út í Leipzig 1859 og aftr 1877. Hin 4. er gefin út í Kristjaníu 1862 af O. Rygh. Hin 5. er í „Oldnordisk Læsebog“ af L. F. A. Wimmer, Khöfn 1870 og aftr 1877. Hin 6. er útgáfa Jóns Þorkelssonar, Rvík, 1880 og hin 7. er útgáfa E. Moghs, Halle 1886.

Margar þýðingar eru einnig til af sögunni. Hinni fyrstu útgáfu hennar fylgir latnesk þýðing, og auk þess hefir hún verið þýdd á dönsku, þýzku og ensku.

Tvö skinnhandrit eru til af sögunni. Annað þeirra er í hinu konunglega bókasafni í Stokkhólmi og talið vera frá síðari hluta 14. aldar. Það er þetta handrit, sem lagt hefir verið til grundvallar við flestar hinar síðari útgáfur sögunnar, enda er það elzt og bezt alla handrita, sem til eru af henni. Á þessari sömu skinnbók er einnig síðari hlutr „Heiðarvíga sögu“. 12 blöð af þeim

hluta handritsins vóru lánuð Árna Magnússyni og brunnu, sem kunnugt er. Hitt skinnhandritið er nr. 557, 4to, í safni Arna Magnússonar. Það er talið ritað á 15. öld. Á því eru alls 12 sögur; fyrst Valdimars saga, þá Gunnlaugs saga, enn endar á orðunum: *með oss þann greiða er þú vilt* (í 11 kap. bls. 40 í þessari útgáfu), og vantar þá tvö blöð af sögunni. Hinar sögurnar eru: Hallfreðar saga, Hrafns saga Sveinbjarnarsonar, Eiríks saga rauða, Rögnvalds þáttr ok Rauðs, Damusta saga, Hróa þáttr heimska, Eiríks saga víðförla, Stúfs þáttr skálds Þórðarsonar kattar, Karls þáttr vesæla og Sveinka þáttr, en vantar í sumar. Þetta söguhandrit fékk Árni Magnússon frá Jóni biskupi Vídalín. og getr Árni þess, að Skálholtskirkja hafi ef til vill átt það. Er því vafasamt, með hve góðri heimild það er komið í safn Árna.

Auk þessara tveggja skinnhandrita er til fjöldi pappírshandrita af sögunni.

Í útgáfu þeirri af Gunnlaugs sögu, sem hér birtist, er farið eftir útgáfunni í „Íslendingasögum“, II. Khöfn 1847, og útgáfu Jóns Þorkelssonar. Stafsetningin er að mestu leyti hin sama sem á útgáfu J. Þ., enda í samræmi við þá stafsetning, sem yfirleitt er fylgt í þessum texta-útgáfum vorum.

Í útgáfu E. Moghs, Halle 1866, er lagt til grundvallar handr. AM. 557, 4to, en með því að það er textaútgáfa, sem ekki virðist fylgja nákvæmlega handr., gátum vér ekki farið eftir henni.

Gunnlaugs saga hefir ávalt verið talin ein af hinum merkustu Íslendinga sögum. Hún kemr víða saman við

aðrar sögur og er engin ástæða til að rengja hana í neinu. Þess hefir verið getið til, að kaflinn í Sólarljóðum 10—14. v. ætti við þá Gunnlaug og Hrafn, enn þótt efnið sé hið sama er það ekki líklegt, að Svafaðr og Skartheðinn sé sama sem Gunnlaugr og Hrafn. — Þessi saga hefir orðið ýmsum skáldum að yrkisefni, enda er hún mjög vel til þess fallin. Á henni er bygð skáldsaga eftir Fouqué í þrem bindum (1826) og skáldritið „Helga und Gunnlaug" eftir Bleibtreu og Edzardi. Hannover 1875.

Hin elztu handrit sögunnar segja, að Ari prestr enn fróði Þorgilsson hafi samið hana, og er það ekki ólíklegt, enn síðan hafa aðrir aukið inn í hana smáatriðum ýmsum. Það sem auðsjáanlega eru viðbætr frá síðari tímum, er hér prentað með skáletri (enda vantar það flest í annað höfuðhandrit sögunnar, A. M. 557 4to).

Geta má þess, að Landnáma nefnir ömmu Gunnlaugs ormstungu í móðurætt *Þorbjörgu* á fleirum enn einum stað, enn Gunnlaugs saga nefnir hana *Þorgerði*. Það er ekki ólíklegt, að Landnáma sé þar réttari.

Útgáfa Jóns Sigurðssonar er eins og vænta má einkar nákvæm. Eftir henni hefir dr. Jón Þorkelsson farið í sinni útgáfu, enn stórum bætt vísurnar með nýjum lesháttum. Í síðustu vísuna í sögunni (vísu Þorkels Hallkelssonar) hefir Jón Þorkelsson ort 5. og 6. vo., af því að þessi vísuorð vantar í öll handrit, enn líklegt er, að efni þeirra muni hafa verið líkt því, sem dr. J. Þ. getr til.

Útgáfa Jóns Þorkelssonar er alþýðleg texta-útgáfa, enn

fullnægir þó þeim kröfum, sem gera má til vísindalegrar útgáfu, enda er þar tilfærðr hinn helzti orðamunr handritanna neðanmáls.

Tímatalið í sögunni er bygt á ritgerð Guðbr. Vigfússonar um tímatal í Íslendingasögum. E. Mogh setr utanför þeirra Gunnlaugs og Hrafns ári síðar enn Guðbr. Vigfússon, enn eg sé enga ástæðu til þess.

Tímatal.

Fæddr Gunnlaugr ormstunga 983

Utanferð Gunnlaugs. Gunnlaugr kemr um haustið til Englands . . 1001

Gunnlaugr er í Lundúnum um vetrinn. Kemr um vorið til Dýflinnar og hittir Sigtrygg konung silkiskegg. Fer sama sumar til Orkneyja og hittir Sigurð jarl Hlöðvisson. Kemr um haustið til Konungahellu . , ... 1002

Gunnlaugr er í Skörum með Sigurði jarli um vetrinn. Kemr til Uppsala um vorið og hittir Óláf konung Eiríksson og Hrafn Önundarson. Hrafn fer til Íslands um sumarið, enn Gunnlaugr til Englands 1003

Gunnlaugr dvelr með Aðalráði konuni . . . . 1003—1004

Hrafn biðr Helgu hinnar fögru á alþingi 1004

Helga er föstnuð Hrafni á alþingi. Gunnlaugr fær brottfararleyfi hjá

Aðalráði konungi eftir mitt sumar. Fer til Noregs og þaðan til Íslands. Brúðkaup þeirra Hrafns og Helgu að Borg að vetrnóttum 1005
Hólmganga þeirra Gunnlaugs og Hrafns á alþingi. Utanferð þeirra Hrafns og Gunnlaugs 1006
Gunnlaugr er í Orkneyjum um vetrinn. Fer til Þrándheims um sumarið . . . 1007
Gunnlaugr er á Hlöðum með Eiríki jarli um vetrinn, berst við Hrafn um vorið og andast skömmu síðar 1008
Andlát Sveins konungs tjúguskeggs . . 1014
[Söguritarinn hefir eigi vitað dauðaár Sveins konungs og lætr því Knút vera orðinn konung 1004
enn hann varð eigi konungr, fyrr enn faðir hans andaðist. Sbr. aths. í útg. J. Þ. bls. VIII.]

Saga þeira Hrafns ok Gunnlaugs ormstungu,

eftir því, sem sagt hefir Ari prestr enn fróði Þorgilsson, er mestr fræðimaðr hefir verit á Íslandi á landnámssögur ok forna fræði.

1. Þorsteinn hét maðr, hann var Egilsson Skallagríms sonar, Kveldúlfs sonar hersis ór Noregi; enn Ásgerðr hét móðir Þorsteins ok var Bjarnardóttir. Þorsteinn bjó at Borg í Borgarfirði. Hann var auðigr at fé ok höfðingi mikill, vitr maðr ok hógværr ok hófsmaðr um alla hluti. Eigi var hann afreksmaðr um vöxt eða afl, sem Egill faðir hans, enn þó var hann et mesta afarmenni ok vinsæll af allri alþýðu. Þorsteinn var vænn maðr, hvítr á hár ok eygr manna bezt. *Svá segja fróðir menn, at margir í ætt Mýramanna, þeir sem frá Agli eru komnir, hafi verit manna vænstir, enn þat sé þó mjök sundrgreinilegt, því at sumir í þeiri ætt er*

kallat, at ljótastir menn hafi verit. Í þeiri ætt hafa ok verit margir atgerfismenn um marga hluti, sem var Kjartan Óláfsson pá ok Víga-Barði ok Skúli Þorsteinsson. Sumir vóru ok skáldmenn miklir í þeiri ætt: Björn Hítdælakappi, Einarr prestr Skúlason, Snorri Sturluson ok margir aðrir. Þorsteinn átti Jófríði Gunnarsdóttur Hlífarsonar. *Gunnarr hefir bezt vígr verit ok mestr fimleikamaðr á Íslandi af búandmönnum, annarr Gunnarr at Hlíðarenda, þriði Steinþórr á Eyri.* Jófríðr var átján vetra, er Þorsteinn fekk hennar: hon var ekkja. Hana hafði átt fyrr Þóroddr, son Tungu-Odds, ok var þeira dóttir Húngerðr, er þar fæddist upp at Borg með Þorsteini. Jófríðr var skörungr mikill. Þau Þorsteinn áttu margt barna, enn þó koma fá við þessa sögu. Skúli var ellstr sona þeira, annarr Kollsveinn, þriði Egill.

2. Eitt sumar er þat sagt, at skip kom af hafi í Gufárós. Bergfinnr er nefndr stýrimaðr fyri skipinu, norrænn at ætt, auðigr at fé ok heldr við aldr. Hann var vitr maðr. Þorsteinn bóndi reið til skips, ok réð jafnan mestu, hver kaupstefna var, ok svá var enn. Austmenn vistuðust *hér ok hvar,* enn Þorsteinn tók við stýrimanni, fyri því at hann beiddist þangat. Bergfinnr var fátalaðr of vetrinn, enn Þorsteinn veitti honum vel. Austmaðrinn hendi mikit gaman at draumum.

Um várit einn dag ræddi Þorsteinn um við Bergfinn, ef hann vildi ríða með honum upp undir Valfell. Þar var þá þingstöð þeira Borgfirðinga. Enn Þorsteini var sagt, at fallnir væri búðarveggir hans. Austmaðrinn kveðst þat víst vilja, ok riðu þeir heiman of daginn þrír saman, ok húskarl Þorsteins, þar til er þeir koma til bæjar þess, er at Grenjum heitir. Þar bjó einn maðr félítill, er Atli hét; hann var landseti Þorsteins, ok beiddi Þorsteinn Atla, at hann færi til starfs með þeim ok hefði pál ok reku. Hann gerði svá. Ok er þeir koma upp undir Valfell til búðatoftanna, þá tóku þeir til starfs allir ok færðu út veggina. Veðrit var heitt af sólu, ok varð þeim Þorsteini ok Austmanni erfitt. Ok er þeir höfðu út fært veggina, þá settist Þorsteinn niðr ok Austmaðr í búðartoftina, ok sofnaði Þorsteinn ok lét illa í svefni. Austmaðr sat hjá honum ok lét hann njóta draums síns, ok er hann vaknaði, var honum erfitt orðit. Austmaðr spurði, hvat hann hefði dreymt, er hann lét svá illa í svefni. Þorsteinn svaraði: „Ekki er mark at draumum". Ok er þeir riðu heim um kveldit, þá spyrr Austmaðr, hvat Þorstein hefði dreymt. Þorsteinn segir: „Ef ek segi þér drauminn, þá skaltu ráða hann sem hann er til." Austmaðr kveðst á þat hætta mundu. Þorsteinn mælti þá: „Þat dreymdi mik, at ek þóttumst heima vera at Borg ok úti fyri

karldurum, ok sá ek upp á húsin, ok á mæninum álft eina væna ok fagra, ok þóttumst ek eiga ok þótti mér allgóð. Þá sá ek fljúga ofan frá fjöllunum örn mikinn. Hann fló hingat ok settist hjá álftinni ok klakaði við hana blíðlega, ok hon þótti mér þat vel þekkjast. Þá sá ek, at örninn var svarteygr ok járnklær vóru á honum; vasklegr sýndist mér hann. Því næst sá ek fljúga annan fugl af suðrætt. Sá fló hegat til Borgar, ok settist á húsin hjá álftinni ok vildi þýðast hana. Þat var ok örn mikill. Brátt þótti mér sá örninn, er fyri var, ýfast mjök, er hinn kom til, ok börðust þeir snarplega ok lengi, ok þat sá ek, at hvárumtveggja blæddi; ok svá lauk þeira leik, at sinn veg hné hvárr þeira af húsmæninum, ok vóru þá báðir dauðir. Enn álftin sat eftir hnipin mjök ok daprleg. Ok þá sá ek fljúga fugl ór vestri; þat var valr. Hann settist hjá álftinni ok lét blítt við hana, ok síðan flugu þau í brott bæði samt í sömu ætt, ok þá vaknaða ek. Ok er draumr þessi ómerkilegr,“ segir hann, „ok mun vera fyri veðrum, at munu mætast í lofti ór þeim ættum, er mér þóttu fuglarnir fljúga“. Austmaðr segir: „Ekki er þat mín ætlan,“ segir hann, „at svá sé.“ Þorsteinn mælti: „Ger af drauminum slíkt er þér sýnist líklegast ok lát mik heyra.“ Austmaðr mælti: „Fuglar þeir munu vera manna fylgjur: enn húsfreyja þín er eigi

heil, ok man hon fæða meybarn frítt ok fagrt, ok munu þit unna því mikit; enn göfgir menn munu biðja dóttur þinnar ór þeim ættum, sem þér þóttu ernirnir fljúga at, ok leggja á hana ofrást ok berjast of hana ok látast báðir af því efni. Ok því næst man hinn þriði maðr biðja hennar, ór þeiri ætt, er valrinn fló at, ok þeim man hon gift verða. Nú hefi ek þýddan draum þinn, ok hygg eftir munu ganga.“ Þorsteinn svarar: „Illa er draumr ráðinn ok óvingjarnlega,“ sagði hann, „ok mant þú ekki drauma ráða kunna.“ Austmaðr segir: „Þú mant at raun um komast, hversu eftir gengr.“ Þorsteinn lagði fæð á Austmanninn, ok fór hann á brott um sumarit, ok er hann nú ór sögunni.

3. Um sumarit bjóst Þorsteinn til þings ok mælti til Jófríðar húsfreyju, áðr hann fór heiman: „Svá er háttat,“ segir hann, „at þú ert með barni, ok skal þat barn út bera, ef þú fæðir meybarn; enn upp fæða, ef sveinn er.“ Ok þat var þá siðvandi nökkurr, er land var alt alheiðit, at þeir menn, er félitlir vóru, enn stóð ómegð mjök til handa, létu út bera börn sín, ok þótti þó illa gert ávalt. Ok er Þorsteinn hafði þetta mælt, þá svarar Jófríðr: „Þetta er óþinslega mælt,“ segir hon, „slíkr maðr sem þú ert, ok man þér eigi sýnast þetta at láta gera, svá auðigr maðr sem þú ert.“ Þorsteinn svarar: „Veizt þú skaplyndi mitt,“ segir hann, „at eigi

man hlýðisamt verða, ef af er brugðit.“ Síðan reið hann til þings; enn Jófríðr fæddi meðan meybarn ákafa fagrt. Konur vildu þat bera at henni, enn hon kvað þess litla þörf, ok lét þangat kalla smalamann sinn, er Þorvarðr hét, ok mælti hon: „Hest minn skaltu taka ok leggja söðul á, ok færa barn þetta vestr í Hjarðarholt Þorgerði Egilsdóttur, ok bið hana upp fæða með leynd, svá at Þorsteinn verði eigi varr við, ok þeim ástaraugum renni ek til barns þessa, at víst eigi nenni ek, at þat sé út borit. Enn hér eru þrjár merkr silfrs, er þú skalt hafa at verkkaupi; enn Þorgerðr skal fá þér fari vestr þar ok vist um haf.“ Þorvarðr gerði sem hon mælti. Síðan reið hann vestr í Hjarðarholt með barnit ok fekk Þorgerði í hendr, enn hon lét upp fæða landseta sinn, er bjó inn á Leysingjastöðum í Hvammsfirði. Enn hon *fekk* Þorvarði fari norðr í Steingrímsfirði í Skeljavík ok vist of haf, ok fór hann þar utan, ok er hann nú ór sögunni.

Ok er Þorsteinn kom heim af þingi, þá sagði Jófríðr honum, at barnit er út borit, sem hann hafði fyri mælt, enn smalamaðr var í brott hlaupinn, ok stolit í brott hesti hennar. Þorsteinn kvað hana hafa vel gert, ok fekk sér smalamann annan. Nú liðu svá sex vetr, at þetta varð ekki víst. Ok þá reið Þorsteinn til heimboðs vestr í Hjarðarholt, til Óláfs pá, mágs síns, Höskuldssonar, er þá þótti vera með mestri

virðingu allra höfðingja vestr þar. Þorsteini var þar vel fagnat sem líklegt var, ok einhvern dag at veizlunni er þat sagt, at Þorgerðr sat á tali við Þorstein bróður sinn í öndvegi; enn Óláfr átti tal við aðra menn. Enn yfir gegnt þeim á bekkinum sátu meyjar þrjár. Þá mælti Þorgerðr: „Hversu lízt þér, bróðir, á stúlkur þessar, er hér sitja gegnt okkr?“ Hann svarar: „Allvel,“ segir hann, „ok er þó ein fegrst miklu, ok hefir hon vænleik Óláfs, enn hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna.“ Þorgerðr svarar: „Víst er þat satt, er þú segir, bróðir, at hon hefir hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna, enn eigi vænleik Óláfs pá, því at hon er ei hans dóttir.“ „Hversu má þat vera?“ segir Þorsteinn, „enn þó sé hon þín dóttir.“ Hon svarar: „Með sannendum at segja þér, frændi,“ kvað hon, „þá er þessi þín dóttir, enn eigi mín, hin fagra mær“; ok segir honum síðan alt sem farit hafði ok biðr hann fyrirgefa sér ok konu sinni þessi afbrigði. Þorsteinn mælti: „Ekki kann ek ykkr at ásaka um þetta, ok veltr þangat sem vera vill um flesta hluti; ok hafi þit vel yfir slétt vanhyggju mína. Lízt mér svá á mey þessa, at mér þykkir mikil gifta í at eiga jafnfagrt barn; eðr hvat heitir hon?“ „Helga heitir hon,“ segir Þorgerðr. „Helga hin fagra,“ segir Þorsteinn. „Nú skalt þú búa ferð hennar heim með mér.“ Hon gerði svá. Þorsteinn var

þaðan út leiddr með góðum gjöfum, ok reið Helga heim með honum ok fæddist þar upp meðr mikilli virðing ok ást af föður ok móður ok öllum frændum.

4. Í þenna tíma bjó uppi á Hvítársíðu, á Gilsbakka, Illugi svarti Hallkelsson, Hrosskelssonar. Móðir Illuga var Þuríðr dylla, dóttir Gunnlaugs ormstungu. Illugi var annarr mestr höfðingi í Borgarfirði enn Þorsteinn Egilsson. Illugi svarti var stóreignamaðr ok harðlyndr mjök, ok helt vel vini sína. Hann átti Ingibjörgu, dóttur Ásbjarnar Harðarsonar ór Örnólfsdal. Móðir Ingibjargar var Þorgerðr, dóttir Miðfjarðar-Skeggja. Börn Ingibjargar ok Illuga vóru mörg, enn fá koma við þessa sögu. Hermundr hét son þeira, enn annarr Gunnlaugr. Báðir vóru þeir efnilegir menn ok þá frumvaxta. Svá er sagt frá Gunnlaugi, at hann var snemmendis bráðgerr, mikill ok sterkr, ljósjarpr á hár, ok fór allvel, svarteygr ok nökkut nefljótr, ok *þó* skapfellegr í andliti, miðmjór ok herðimikill, kominn á sik manna bezt, hávaðamaðr mikill í öllu skaplyndi, ok framgjarn snemmendis, ok við alt óvæginn ok harðr, ok skáld mikit ok heldr níðskár, ok kallaðr Gunnlaugr ormstunga. Hermundr var þeira vinsælli ok hafði höfðingjabragð á sér. Ok er Gunnlaugr var tólf vetra gamall, bað hann föður sinn fararefna, ok kvaðst hann vilja fara utan ok sjá sið annarra manna.

Illugi bóndi tók því seinlega, kvað hann eigi mundu þykkja góðan í útlöndum, er hann þóttist trautt mega semja hann þar heima, sem hann vildi. Ok einhvern morgin var þat, alllitlu síðar, at Illugi bóndi gekk út snemma ok sá, at útibúr hans var opit, ok vóru lagðir út vörusekkar nökkurir á hlaðit sex, ok þar lénur með. Hann undraðist þetta mjök. Þar gekk þá at maðr ok leiddi fjogur hross, ok var þar Gunnlaugr, son hans, ok mælti: „Ek hefi sekkana út lagit,“ segir hann. Illugi spurði, hví hann gerði svá. Hann sagði, at þat skyldi vera fararefni hans. Illugi mælti: „Engi ráð skalt þá taka af mér, ok fara hvergi, fyrr enn ek vil,“ ok kipti inn aftr vörusekkunum. Gunnlaugr reið þá í brott þaðan ok kom um kveldit ofan til Borgar, ok bauð Þorsteinn bóndi honum þar at vera, ok þat þiggr hann. Gunnlaugr segir Þorsteini, hversu farit hafði með þeim feðgum. Þorsteinn bað hann þar vera þeim stundum sem hann vildi, ok þar var hann þau misseri ok nam lögspeki at Þorsteini, ok virðist öllum mönnum þar vel til hans. Jafnan skemtu þau Helga sér at tafli ok Gunnlaugr. Lagði hvárt þeira góðan þokka til annars bráðlega, sem raunir bar á síðan. Þau vóru mjök jafnaldrar. Helga var svá fögr, at þat er sögn fróðra manna, at hon hafi fegrst kona verit á Íslandi. Hár hennar var svá mikit, at þat mátti

sacks of wadm

hylja hana alla, ok svá fagrt sem gullband, ok engi kostr þótti þá þvílíkr sem Helga en fagra í öllum Borgarfirði ok víðara annars staðar.

Ok einhvern dag, er menn sátu í stofu at Borg, þá mælti Gunnlaugr til Þorsteins: „Einn er sá hlutr í lögum, er þú hefir eigi kent mér: at fastna mér konu.“ Þorsteinn segir: „Þat er lítit mál,“ ok kendi honum atferli. Þá mælti Gunnlaugr: „Nú skalt þú vita, hvárt mér hafi skilizt, ok man ek nú taka í hönd þér ok láta sem ek fastna mér Helgu dóttur þína.“ Þorsteinn segir: „Þarfleysi ætla ek þat vera,“ segir hann. Gunnlaugr þreifaði þá þegar í hönd honum ok mælti: „Veit mér nú þetta,“ segir hann. „Ger sem þú vilt,“ segir Þorsteinn, „enn þat skulu þeir vita, er hér eru staddir, at þetta skal vera sem ómælt ok þessu skulu engi undirmál fylgja“, Síðan nefndi Gunnlaugr sér vátta ok fastnaði sér Helgu ok spurði síðan, hvárt þá mætti svá nýta. Hann kvað svá vera mega ok varð mönnum mikit gaman at þessu, þeim er við vóru staddir.

5. Önundr hét maðr, er bjó suðr at Mosfelli. Hann var auðmaðr hinn mesti, ok hafði goðorð suðr þar um nesin. Hann var kvángaðr maðr, ok hét Geirný kona hans, Gnúpsdóttir, Molda-Gnúps sonar, er nam suðr Grindavík. Þeira synir vóru þeir Hrafn ok Þórarinn ok Eindriði. Allir vóru þeir efnilegir menn; enn

þó var Hrafn fyrir þeim í hvívetna. Hann var mikill maðr ok sterkr, manna sjálegastr ok skáld gott, ok er hann var mjök rosknaðr, þá fór hann landa á milli ok virðist hvervetna vel, þar sem hann kom. Þá bjó suðr á Hjalla í Ölfusi þeir Þóroddr hinn spaki Eyvindarson ok Skafti, son hans, er þá var lögsögumaðr á Íslandi. Móðir Skafta var Rannveig, dóttir Gnúps Molda-Gnúpssonar, ok vóru þeir systra synir Skafti ok Önundarsynir. Var þar vinátta mikil með frændsemi. Þá bjó út at Rauðamel Þorfinnr Selþórisson, ok átti sjau sonu, ok vóru allir efnilegir menn. Þeir hétu svá: Þorgils, Eyjólfr ok Þórir, ok vóru þeir mestir menn út þangat. Ok þessir menn, er nú eru nefndir, vóru allir uppi á einn tíma.

Ok þessu næst urðu þau tíðendi, er bezt hafa orðit hér á Íslandi, at landit varð alt kristit, ok alt fólk hafnaði fornum átrúnaði. Gunnlaugr ormstunga, er áðr var frá sagt, var nú ýmist at Borg með Þorsteini, eðr Illuga föður sínum á Gilsbakka, sex vetr, ok var hann þá átján vetra, ok samdist þá mikit með þeim feðgum. Maðr hét Þorkell svarti. Hann var heimamaðr Illuga ok náfrændi, ok hafði þar upp vaxit. Honum tæmdist arfr norðr í Vatnsdal, í Ási, ok beiddi hann Gunnlaug fara með sér, ok hann gerði svá, ok riðu norðr tveir saman í Ás ok fengu féit, ok greiddu þeir féit af höndum, er varðveitt höfðu, með atgöngu Gunnlaugs.

Ok er þeir riðu norðan, gistu þeir í Grímstungum, at auðigs bónda, er þar bjó. Ok um morgininn tók smalamaðr hest Gunnlaugs, ok var þá sveittr mjök, er þeir fengu. Gunnlaugr laust smalamanninn í óvit. Bóndi vildi eigi svá búit hafa ok beiddi bóta fyri. Gunnlaugr bauð at gjalda bónda mörk. Bónda þótti þat oflítit. Gunnlaugr kvað þá vísu:

Mörk bauðk mundangs sterkum
manni; leygjar hranna
grásímu skalt góma
glós býtir þau nýta.
Iðrask mant, ef yðrum
afraðs Fróða ór sjóði
lætr eyðandi líða
linds samhaga kindar.

Þessi varð sætt þeira, sem Gunnlaugr bauð, ok riðu þeir heim við svá búit.

Ok litlu síðar beiddi Gunnlaugr föður sinn fararefna í annat sinn. Illugi segir: „Nú skal vera sem þú vill," segir hann. „Hefir þú nú heldr samit þik ór því sem var." Reið Illugi þá heiman skjótt ok keypti skip hálft til handa Gunnlaugi, er uppi stóð í Gufárósi, at Auðuni festargram. *Þessi Auðun vildi eigi utan flytja sonu Ósvífs hins spaka eftir víg Kjartans Óláfssonar, sem segir í Laxdæla sögu, ok varð þat þó síðar enn þetta.* Ok er Illugi kom heim, þá þakkaði Gunnlaugr honum vel. Þorkell svarti réðst til ferðar með Gunnlaugi, ok var fluttr

varnaðr þeira til skips; enn Gunnlaugr var at Borg meðan þeir bjuggu skipit, ok þótti glaðara at tala við Helgu, enn vera í starfi með kaupmönnum. Einhvern dag spurði Þorsteinn Gunnlaug, ef hann vildi ríða til hrossa með honum upp í Langavatnsdal. Gunnlaugr kvaðst þat vilja. Nú ríða þeir tveir saman, þar til er þeir koma til selja Þorsteins, er heita á Þorgilsstöðum, ok vóru þar stóðhross, er Þorsteinn átti, fjogur saman, ok vóru rauð at lit. Hestr var allvænlegr ok lítt reyndr. Þorsteinn bauð at gefa Gunnlaugi hestinn; enn hann kvaðst eigi hross þurfa, er hann ætlaði af landi. Ok þá riðu þeir til annarra stóðhrossa. Var þar hestr grár með fjórum merum, ok var sá beztr í Borgarfirði, ok bauð Þorsteinn at gefa þann Gunnlaugi. Hann svarar: „Eigi vil ek þessi heldr en hin; eðr hví býðr þú mér eigi þat, er ek vil þiggja?“ „Hvat er þat?“ segir Þorsteinn. Gunnlaugr mælti: „Helga hin fagra, dóttir þín.“ Þorsteinn svarar: „Eigi man *þat* svá skjótt ráðast,“ segir hann, ok tók annat mál; ok riðu heimleiðis ofan með Langá. Þá mælti Gunnlaugr: „Vita vil ek,“ segir hann, „hverju þú vill svara mér um bónorðit.“ Þorsteinn svarar: „Ekki sinni ek hégóma þínum,“ segir hann. Gunnlaugr mælti: „Þetta er alhugi minn, enn eigi hégómi.“ Þorsteinn svarar: „Vita skyldir þú fyrst, hvat þú vildir. Ertu

ei ráðinn til utanferðar? ok lætr þó sem þú skylir kvángast. Er þat ekki jafnræði með ykkr Helgu, meðan þú ert svá óráðinn, ok man því ekki verða á litit.“ Gunnlaugr mælti: „Hvar til ætlar þú um gjaforð dóttur þinnar, ef þú vill eigi gifta syni Illuga svarta? eðr hvar eru þeir í Borgarfirði, er meira háttar sé enn hann?“ Þorsteinn svarar: „Ekki fer ek í mannjöfnuð,“ segir hann; „enn værir þú slíkr maðr sem hann, þá myndi þér ei frá vísat.“ Gunnlaugr mælti: „Hverjum vilt þú heldr gifta dóttur þína enn mér?“ Þorsteinn svarar; „Margt er hér gott mannval. Þorfinnr at Rauðamel á sjau sonu ok alla vel mannaða.“ Gunnlaugr svarar: „Hvárgi þeira Önundar né Þorfinns er jafnmenni föður míns, því at þik skortir sýnt við hann. Eðr hvat hefir þú í móti því, er hann deildi kappi við Þorgrím goða Kjallaksson á Þórnesþingi, ok við sonu hans, ok hafði einn þat er við lá?“ Þorsteinn svarar: „Ek stökta í brott Steinari, syni Önundar sjóna, ok þótti þat heldr mikilræði.“ Gunnlaugr svarar: „Egils nauztu at því, föður þíns, enda man þat fám bóndum vel endast, at synja mér mægðar.“ Þorsteinn svarar: „Hafðu í frammi kúgan við þá uppi við fjöllin, en þat kemr þér fyri ekki hér úti á Mýrunum.“ Um kveldit koma þeir heim. Ok um morguninn ríðr Gunnlaugr upp á Gilsbakka ok bað föður sinn ríða til kvánbæna með sér

til Borgar. Illugi svarar: „Þú ert óráðinn maðr, þar sem þú ert ráðinn til utanferðar, enn lætr nú sem þú skulir starfa í kvánbænum, ok veit ek, at slíkt er ekki við skaplyndi Þorsteins.“ Gunnlaugr svarar: „Ek ætla þó utan alt eins, ok líkar mér ekki, utan þú fylgir þessu.“ Síðan reið Illugi heiman með tólfta mann ofan til Borgar, ok tók Þorsteinn vel við honum. Um morguninn snemma ræddi Illugi til Þorsteins: „Ek vil tala við þik.“ Þorsteinn svarar: „Göngum upp á borgina ok tölum þar.“ Ok svá gerðu þeir. Gunnlaugr gekk með þeim. Þá mælti Illugi: „Gunnlaugr frændi minn kveðst hafa vakið bónorð við þik fyri sína hönd, at biðja Helgu dóttur þinnar; enn nú vil ek vita, hvern stað eiga skal málit. Er þér kunnig ætt hans ok fjáreign vár. Skal hvárki til spara af várri hendi staðfestu né manna forráð, ef þá er nær enn áðr.“ Þorsteinn svarar: „Þat eitt finn ek Gunnlaugi, at mér þykkir hann vera óráðinn,“ segir hann; „enn ef hann væri þér líkr í skaplyndi, þá mynda ek lítt seinka.“ Illugi svarar: „Þetta man okkr verða at vinslitum, ef þú synjar okkr feðgum jafnræðis.“ Þorsteinn svarar: „Fyri þín orð,“ segir hann, „ok okkra vingan, þá skal Helga vera heitkona Gunnlaugs, enn eigi festarkona ok bíða þrjá vetr; enn Gunnlaugr skal fara utan ok skapa sik eftir góðra manna siðum; enn ek skal lauss allra

mála, ef hann kemr ei svá út, eðr mér virðist eigi skapferði hans.“ Ok við þetta skilja þeir. Ríðr Illugi heim, enn Gunnlaugr til skips. Ok er þeim gaf byr, létu þeir í haf ok kvámu skipi sínu norðr við Noreg ok sigldu inn eftir Þrándheimi til Niðaróss, ok lágu þar í lægi ok skipuðu upp.

6. Í þenna tíma réð fyrir Noregi Eiríkr jarl Hákonarson ok Sveinn bróðir hans. Eiríkr jarl hafði þá atsetu inn á Hlöðum at föðurleifð sinni, ok var ríkr höfðingi. Skúli Þorsteinsson var þá með jarli ok var hirðmaðr hans ok vel metinn. Þat er frá sagt, at þeir Gunnlaugr ok Auðun festargramr gengu, sjau menn saman, inn á Hlaðir. Gunnlaugr var svá búinn, at hann var í grám kyrtli ok í hvítum leistbrókum. Sull hafði hann á fæti niðri á ristinni; freyddi ór upp blóð ok vágr, er hann gekk. Ok með þeim búningi gekk hann fyrir jarlinn ok þeir Auðun, ok kvöddu hann vel. Jarl kendi Auðun ok spyrr hann tíðenda af Íslandi, enn Auðun sagði slík sem vóru. Jarl spyrr Gunnlaug, hverr hann væri, enn hann sagði honum nafn sitt ok ætt. Jarl mælti: „Skúli Þorsteinsson,“ sagði hann, „hvat manna er þessi á Íslandi?“ „Herra,“ segir hann, „takið honum vel; hann er hins bezta manns son á Íslandi, Illuga svarta af Gilsbakka, ok fóstbróðir minn.“ Jarl mælti: „Hvat er fæti þínum, Íslendingr?“ „Sullr er á, herra,“

sagði hann. „Ok gekk þú þó eigi haltr?“ Gunnlaugr svarar: „Eigi skal haltr ganga, meðan báðir fætr eru jafnlangir.“ Þá mælti hirðmaðr jarls, er Þórir hét: „Þessi rembist mikit, Íslendingrinn, ok væri vel, at vér freistaðim hans nökkut.“ Gunnlaugr leit við honum ok mælti:

(2) Hirðmaðr es einn,
sá es einkar meinn.
Trúið hánum vart,
hann es illr ok svartr.

Þá vildi Þórir grípa til öxar. Jarl mælti: „Lát vera kyrt,“ segir hann, „ekki skulu menn gefa at slíku gaum, eðr hve gamall maðr ertu, Íslendingr?“ Gunnlaugr svarar: „Ek em nú átján vetra,“ segir hann. „Þat læt ek um mælt,“ segir jarl, „at þú verðir ei annarra átján.“ Gunnlaugr mælti ok heldr lágt: „Bið mér engra forbæna,“ segir hann, „enn bið þér heldr.“ Jarl mælti: „Hvat sagðir þú nú, Íslendingr?“ Gunnlaugr svarar: „Svá sem mér þótti vera eiga, at þú bæðir mér engra forbæna, enn bæðir sjálfum þér hallkvæmri bæna.“ Hverra þá?“ segir jarl. „At þú fengir ei þvílíkan dauðdaga, sem Hákon jarl faðir þinn.“ Jarl setti svá rauðan sem blóð, ok bað taka fól þetta skjótt. Þá gekk Skúli fyrir jarl ok mælti: „Gerið fyri mín orð, herra, ok gefið manninum grið, ok fari hann á brott sem skjótast.“ Jarl mælti: „Verði hann á brott sem skjótast, ef hann vill

griðin hafa, ok komi aldri í mitt ríki síðan." Þá gekk Skúli út með Gunnlaugi ok ofan á bryggjur. Þar var Englandsfar albúit til útláts, ok þar tók Skúli Gunnlaugi far ok Þorkatli frænda hans. Enn Gunnlaugr fékk Auðuni skip sitt til varðveizlu ok fé sitt, þat er hann hafði eigi með sér. Nú sigla þeir Gunnlaugr í Englandshaf ok kvámu um haustit suðr við Lundúnabryggjur, ok réðu þar til hlunns skipi sínu.

7. Þá réð fyrir Englandi Aðalráðr konungr Játgeirsson ok var góðr höfðingi. Hann sat þenna vetr í Lundúnaborg. *Ein var þá tunga á Englandi sem í Noregi ok í Danmörku; enn þá skiftust tungur í Englandi, er Vilhjálmr bastarðr vann England. Gekk þaðan af í Englandi valska, er hann var þaðan ættaðr.* Gunnlaugr gekk bráðlega fyri konung ok kvaddi hann vel ok virðulega. Konungr spurði, hvaðan af löndum hann væri. Gunnlaugr segir sem var, — „enn því hefi ek sótt á yðvarn fund, herra, at ek hefi kvæði ort um yðr, ok vilda ek, at þér hlýddið kvæðinu." Konungr kvað svá vera skyldu. Gunnlaugr flutti fram kvæðit vel ok skörulega; enn þetta er stefit í:

(3) Herr sésk allr enn ørva
Englands sem guð þengil;
ætt lýtr grams ok gumna
gunnbráðs Aðalráði.

Konungr þakkaði honum kvæðit ok gaf honum at bragarlaunum skarlatsskikkju skinndregna enum beztum skinnum ok hlaðbúna í skaut niðr, ok gerði hann hirðmann sinn, ok var Gunnlaugr með konungi um vetrinn ok virðist vel. Ok einn dag um morgininn snemma þá mætti Gunnlaugr þrim mönnum á stræti einu, ok nefndist sá Þórormr, er fyri þeim var. Hann var mikill ok sterkr ok furðu torvellegr. Hann mælti: „Norðmaðr", segir hann, „sel mér fé nökkut at láni." Gunnlaugr svarar: „Ekki mun þat ráðlegt at selja fé sitt ókunnum mönnum." Hann svarar: „Ek skal gjalda þér at nefndum degi." „Þá skal á þat hætta," segir Gunnlaugr. Síðan seldi hann honum féit. Ok litlu síðar fann Gunnlaugr konunginn ok segir honum fjárlánit. Konungr svarar: „Nú hefir lítt til tekizt. Þessi er hinn mesti ránsmaðr ok víkingr ok eig ekki við hann; enn ek skal fá þér jafnmikit fé." Gunnlaugr svarar: „Illa er oss þá farit," segir hann, „hirðmönnum yðrum, göngum upp á saklausa menn, enn látum slíka sitja yfir váru, ok skal þat aldri verða." Ok litlu síðar hitti hann Þórorm ok heimti féit at honum; enn hann kvaðst eigi gjalda mundu. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(4) Meðalráð es þér, Móði
malma galdrs, at halda
— att hafið èr við prettum

oddrjóð — fyr mér hoddum.
Vita mátt hitt, at heitek
— hér sék á því fèri;
þat fekksk nafn af nøkkvi —
naðrstunga — mér ungum —

„Nú vil ek bjóða þér lög,“ segir Gunnlaugr, „at þú gjalt mér fé mitt, eðr gakk á hólm við mik ella á þriggja nátta fresti.“ Þá hló víkingrinn ok mælti: „Til þess hefir enginn orðit fyrri enn þú, at skora mér á hólm, svá skarðan hlut sem margr hefir fyri mér borit, ok em ek þessa albúinn,“ ok við þat skildu þeir Gunnlaugr at sinni. Gunnlaugr sagði konungi svá búit. Hann svarar: „Nú er komit í allóvænt efni. Þessi maðr deyfir hvert vápn. Nú skaltu mínum ráðum fram fara, ok er hér sverð, er ek vil gefa þér, ok með þessu skaltu vega, enn sýn honum annat.“ Gunnlaugr þakkaði konungi vel. Ok er þeir vóru til hólms búnir, þá spyrr Þórormr, hvernig sverð þat væri er hann hafði. Gunnlaugr sýnir honum ok bregðr, enn hafði lykkju um meðalkafla á konungsnaut ok dregr á hönd sér. Berserkrinn mælti, er hann sá sverðit: „Ekki hræðumst ek þat sverð,“ segir hann, ok hjó til Gunnlaugs með sverði, ok af honum mjök svá skjöldinn allan. Gunnlaugr hjó þegar í mót með konungsnaut, enn berserkrinn stóð hlífarlauss fyri, ok hugði, at hann hefði hit sama vápn, ok hann sýndi; enn Gunnlaugr hjó hann þegar banahögg. Konungr þakk-

aði honum verkit, ok af þessu fekk hann mikla frægð í Englandi ok víða annars staðar. Um várit, er skip gengu milli landa, þá bað Gunnlaugr Aðalráð konung orlofs at sigla nökkut. Konungr spyrr, hvat hann vildi þá. Gunnlaugr svarar: „Ek vilda efna þat, sem ek hefi heitit ok ætlat," ok kvað þá vísu þessa:

(5) Hlýt ek veggjar vitja
viggs döglinga þriggja
— því hefk hljótum heitit
hjarls — ok tveggja jarla.
Hverfka ek aftr áðr arfi
auðveitis — gef rauðan
ormabeð fyr arma —
odd-Gefnar mér stefni.

„Svá skal ok vera skáld," segir konungr, ok gaf honum gullhring, er stóð sex aura — „enn því skaltu heita mér," segir konungr, „at koma aftr til mín at öðru hausti, fyri því at ek vil ei láta þik fyri sakir íþróttar þinnar."

8. Síðan siglir Gunnlaugr af Englandi með kaupmönnum norðr til Dyflinnar. Þá réð fyri Írlandi Sigtryggr konungr silkiskegg, son Óláfs kvarans ok Kormlaðar drotningar. Hann hafði þá skamma stund ráðit ríkinu. Gunnlaugr gekk *brátt* fyri konung ok kvaddi hann vel ok virðulega. Konungr tók honum sæmilega. Gunnlaugr mælti: „Kvæði hefi ek ort um yðr, ok vilda ek hljóð fá." Konungr svarar: „Ekki hafa menn til þess orðit fyrri, at færa mér

kvæði, ok skal víst hlýða.“ Gunnlaugr kvað þá drápuna, ok er þetta stefit í:

(6) Elr Sváru skæ
Sigtryggr við hræ.

Ok þetta er þar:

(7) Kann ek máls of skil,
hvern ek mæra vil
konungmanna kon,
hann es Kvarans son.
Mana gramr við mik
— venr hann gjöfli sik,
þess man grepp vara —
gullhring spara.
Segi hildingr mér,
ef hann heyrði ger
dýrlegra brag,
þat es drápulag.

Konungr þakkaði honum kvæðit, ok kallaði til sín féhirði sinn, ok mælti svá: „Hverju skal launa kvæðit?“ Hann svarar: „Hverju vili þér herra?“ segir hann. „Hversu er launat,“ segir konungr, „ef ek gef honum knörru tvá?“ Féhirðirinn svarar: „Ofmikit er þat, herra,“ segir hann. „Aðrir konungar gefa at bragarlaunum gripi góða, sverð góð eða gullhringa góða.“ Konungr gaf honum klæði sín af nýju skarlati: kyrtil hlaðbúinn ok skykkju með ágætum skinnum, ok gullhring, er stóð mörk. Gunnlaugr þakkaði honum vel ok dvaldist þar skamma stund, ok fór þaðan til Orkneyja.

Þá réð fyri Orkneyjum Sigurðr jarl Hlöðv-

isson. Hann var vel til íslenzkra manna. Gunnlaugr kvaddi jarl vel ok sagði sik hafa at færa honum kvæði. Jarl kvaðst hlýða vilja kvæði hans, svá stórra manna sem hann var á Íslandi. Gunnlaugr flutti kvæðit, ok var þat flokkr ok vel ortr. Jarl gaf honum breiðöxi, silfrrekna alla, at kvæðislaunum, ok bauð honum með sér at vera. Gunnlaugr þakkaði honum gjöfina ok boð hit sama, enn kveðst verða at fara austr til Svíþjóðar, ok gekk síðan á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Noregs, ok kómu um haustit austr við Konungahellu. Þorkell frændi hans fylgdi honum jafnan. Ór Konungahellu fengu þeir leiðtoga upp í Gautland hit vestra, ok kómu fram í kaupstað þeim, er í Skörum heitir. Þar réð fyri jarl sá, er Sigurðr hét ok var við aldr. Gunnlaugr gekk fyrir hann ok kvaddi hann vel, ok kvaðst kvæði hafa ort um hann. Jarl gaf gott hljóð til. Gunnlaugr kvað kvæðit, ok var þat flokkr. Jarl þakkaði honum ok launaði honum vel, ok bauð honum með sér at vera um vetrinn. Sigurðr jarl hafði jólaboð mikit um vetrinn. Ok atfangadag jóla koma þar sendimenn Eiríks jarls norðan af Noregi, tólf saman. Þeir fóru með gjöfum til Sigurðar jarls. Jarlinn fagnaði þeim vel ok skipaði þeim um jólin hjá Gunnlaugi. Þar var ölteiti mikil. Gautar ræddu um, at engi jarl væri frægri enn Sigurðr.

Noregsmönnum þótti Eiríkr jarl miklu framar. Ok um þetta þrættu þeir, ok tóku Gunnlaug til órskurðarmanns hvárirtveggju um þetta mál. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(8) Segið ér frá jarli,
oddfeimu stafir, þeima;
hann hefir litnar hvítar
— hárr karl es sá — bárur.
Sigrreynir hefir sénar
sjalfr í miklu gjalfri
austr fyr unnar hesti
Eiríkr bláar fleiri.

Hvárirtveggju undu vel við órskurðinn; enn betr Noregsmenn. Sendimenn fóru þaðan eftir jólin með fégjöfum, er Sigurðr jarl sendi Eiríki jarli. Sögðu þeir nú Eiríki jarli órskurðinn Gunnlaugs. Jarli þótti Gunnlaugr hafa sýnt við sik einurð ok vináttu, ok lét þau orð um fara, at Gunnlaugr skyldi þar friðland hafa í hans ríki. Þat frétti Gunnlaugr síðan, hvat jarl hafði um mælt. Sigurðr jarl fekk Gunnlaugi leiðtoga austr í Tíundaland í Svíþjóð sem hann beiddi.

9. Í þenna tíma réð fyri Svíþjóð Óláfr konungr sænski, son Eiríks konungs sigrsæla ok Sigríðar hinnar stórráðu, dóttur Sköglar-Tosta. Hann var ríkr konungr ok ágætr, metnaðarmaðr mikill. Gunnlaugr kom til Uppsala nær þingi þeira Svía um várit, ok er hann náði konungsfundi, kvaddi hann konunginn. Hann tók

honum vel ok spyrr, hverr hann væri. Hann kvaðst vera íslenzkr maðr. *Þar var þá með Óláfi konungi Hrafn Önundarson.* Konungr mælti: „Hrafn“, segir hann, „hvat manna er hann á Íslandi?“ Maðr stóð upp af enum óæðra bekk, mikill ok vasklegr, gekk fyrir konung ok mælti: „Herra,“ segir hann, “hann er hinnar beztu ættar ok sjálfr hinn vaskasti maðr.“ „Fari hann þá ok siti hjá þér,“ sagði konungr. Gunnlaugr mælti: „Kvæði hefi ek at færa yðr“, sagði hann, „ok vilda ek, at þér hlýddið ok gæfið hljóð til.“ „Gangið fyrst ok sitið,“ sagði konungr, „ekki er nú tóm til yfir kvæðum at sitja.“ Þeir gerðu svá. Tóku þeir þá tal með sér, Gunnlaugr ok Hrafn; sagði hvárr öðrum frá ferðum sínum. Hrafn kvaðst farit hafa áðr um sumarit af Íslandi til Noregs ok öndverðan vetr austr til Svíþjóðar. Þar gerðist brátt vel með þeim. Ok einn dag, er liðit var þingit, vóru þeir báðir fyri konungi, Gunnlaugr ok Hrafn. Þá mælti Gunnlaugr: „Nú vilda ek, herra,“ segir hann, „at þér heyrðið kvæðit.“ „Þat má nú,“ segir konungr. „Nú vil ek flytja kvæði mitt, herra,“ segir Hrafn. „Þat má vel,“ segir hann. „Þá vil ek flytja fyrr kvæði mitt, herra,“ segir Gunnlaugr, „ef þér vilið svá.“ „Ek á fyrr at flytja, herra,“ segir Hrafn, „er ek kom fyrr til yðvar.“ Gunnlaugr mælti: „Hvar kvámu feðr okkrir þess,“ segir hann, „at faðir minn væri eftirbátr föður þíns? hvar

nema alls hvergi? Skal ok svá með okkr vera.“ Hrafn svarar: „Gerum þá kurteisi,“ segir hann, „at færa þetta ei í kappmæli, ok látum konung ráða.“ Konungr mælti: „Gunnlaugr skal fyrri flytja, þvíat honum eirir illa, ef hann hefir eigi sitt mál.“ Þá kvað Gunnlaugr drápuna, er hann hafði orta um Óláf konung, ok er lokit var drápunni, þá mælti konungr: „Hrafn,“ sagði hann, „hversu er kvæðit ort?“ „Vel, herra,“ sagði hann, „þat er stórort kvæði ok ófagrt ok nökkut stirðkveðit, sem Gunnlaugr er sjálfr í skaplyndi.“ „Nú skaltu flytja þitt kvæði, Hrafn,“ segir konungr. Hann gerir svá. Ok er lokit var, þá mælti konungr: „Gunnlaugr,“ segir hann, „hversu er kvæði þetta ort?“ Gunnlaugr svarar: „Vel, herra,“ segir hann, „þetta er fagrt kvæði, sem Hrafn er sjálfr at sjá, ok yfirbragðslítit; eðr hví ortir þú flokk um konunginn,“ segir hann, „eðr þótti þér hann eigi drápunnar verðr?“ Hrafn svarar: „Tölum þetta ei lengr, til man verða tekit þótt síðar sé,“ segir hann, ok skildu nú við svá búit. Litlu síðar gerðist Hrafn hirðmaðr Óláfs konungs ok bað hann orlofs til brottferðar. Konungr veitti honum þat. Ok er Hrafn var til brottferðar búinn, mælti hann til Gunnlaugs: „Lokit skal nú okkarri vináttu, fyri því at þú vildir hrópa mik hér fyri höfðingjum. Nú skal ek einhverju sinni eigi þik minnr van-

virða, enn þú vildir mik hér.“ Gunnlaugr svarar: „Ekki hryggja mik hót þín,“ segir hann, „ok hvergi munu vit þess koma, at ek sé minna virðr enn þú.“ Óláfr konungr gaf honum góðar gjafir at skilnaði, ok fór hann í brott síðan.

Hrafn fór austan um várit ok kom til Þrándheims, ok bjó skip sitt ok sigldi til Íslands um sumarit, ok kom skipi sínu í Leiruvág fyrir neðan Heiði, ok urðu honum fegnir frændr ok vinir, ok var hann heima þann vetr með föður sínum. Ok um sumarit á alþingi fundust þeir frændr, Skafti lög*sögu*maðr ok Skáld-Hrafn. Þá mælti Hrafn: „Þitt fullting vilda ek hafa til kvánbænar við Þorstein Egilsson, at biðja Helgu dóttur hans.“ Skafti svarar: „Er hon eigi áðr heitkona Gunnlaugs ormstungu?“ Hrafn svarar: „Er eigi liðin sú stefna nú,“ segir hann, „sem mælt var með þeim? enda er miklu meiri hans ofsi, enn hann muni nú þess gá eðr geyma.“ Skafti svarar: „Gerum sem þér líkar.“ Síðan gengu þeir fjölmennir til búðar Þorsteins Egilssonar. Hann fagnaði þeim vel. Skafti mælti: „Hrafn, frændi minn, vill biðja Helgu dóttur þinnar, ok er þér kunnig ætt hans ok auðr fjár ok menning góð, frændaafli mikill ok vina.“ Þorsteinn svarar: „Hon er áðr heitkona Gunnlaugs, ok vil ek halda öll mál við hann, þau sem mælt vóru.“ Skafti mælti: „Eru nú eigi liðnir þrír vetr, er

til vóru nefndir með yðr?" „Já," sagði Þorsteinn; „enn eigi er sumar liðit, ok má hann enn til koma í sumar." Skafti svarar: „Enn ef hann kemr eigi sumarlangt, hverja ván skulum vér þá eiga þessa máls?" Þorsteinn svarar: „Hér munu vér koma annat sumar, ok má þá sjá, hvat ráðlegast þykkir, enn ekki tjár nú þetta at tala lengr at sinni." Ok við þat skildu þeir, ok riðu menn heim af þingi. Ekki fór þetta tal leynt, at Hrafn bað Helgu. Ei kom Gunnlaugr út á því sumri. Ok annat sumar á alþingi fluttu þeir Skafti bónorðit ákaflega; kváðu þeir Þorstein lausan allra mála við Gunnlaug. Þorsteinn svarar: „Ek á fár dætr fyri at sjá ok vilda ek gjarna, at engum manni yrði þær at rógi. Nú vil ek finna fyrst Illuga svarta." Ok svá gerði hann. Ok er þeir fundust, þá mælti Þorsteinn: „Þykki þér ek eigi lauss allra mála við Gunnlaug son þinn?" Illugi mælti: „Svá er víst," segir hann, „ef þú vill. Kann ek hér nú fátt til at leggja, er ek veit eigi gerla efni Gunnlaugs sonar míns." Þorsteinn gekk þá til Skafta, ok keyptu þeir svá, at brúðhlaup skyldi vera at vetrnáttum at Borg, ef Gunnlaugr kvæmi eigi út á því sumri, enn Þorsteinn lauss allra mála við Hrafn, ef Gunnlaugr kvæmi til ok vitjaði ráðsins. Eftir þat riðu menn heim af þinginu, ok frestaðist tilkváma Gunnlaugs, enn Helga hugði ilt til ráða.

10. Nú er at segja frá Gunnlaugi, at hann fór af Svíþjóð þat sumar *til Englands*, er Hrafn fór til Íslands, ok þá góðar gjafir af Óláfi konungi at skilnaði þeira. Aðalráðr konungr tók við Gunnlaugi allvel, ok var hann með honum um vetrinn með góðri sæmd. Í þenna tíma réð fyri Danmörku Knútr hinn ríki Sveinsson, ok hafði nýtekit við föðurleifð sinni, ok heitaðist jafnan at herja til Englands, fyri því at Sveinn konungr, faðir hans, hafði unnit mikit ríki á Englandi, áðr hann andaðist vestr þar. Ok í þann tíma var mikill herr danskra manna vestr þar, ok var sá höfðingi fyri, er Hemingr hét, son Strút-Haralds jarls ok bróðir Sigvalda jarls, ok hélt hann þat land undir Knút konung, er Sveinn konungr hafði áðr unnit. Um várit bað Gunnlaugr konunginn sér orlofs til brottferðar. Hann svarar: „Ei samir þér nú at fara frá mér, til slíks ófriðar sem nú horfir hér í Englandi, þar sem þú ert minn hirðmaðr.“ Gunnlaugr svarar: „Þér skuluð ráða, minn herra, ok gef mér orlof at sumri til brottferðar, ef Danir koma eigi.“ Konungr svarar: „Sjám vit þá.“ Nú leið þat sumar ok vetrinn eftir, ok kvámu Danir eigi. Ok eftir mitt sumar fekk Gunnlaugr orlof til brottferðar af konungi, ok fór Gunnlaugr þaðan austr til Noregs ok fann Eirík jarl í Þrándheimi á Hlöðum, ok tók jarl honum þá vel ok bauð honum þá með sér at vera. Gunn-

laugr þakkaði honum boðit, ok kveðst þó vilja fara fyrst út til Íslands á vit festarmeyjar sinnar. Jarl mælti: „Nú eru öll skip í brottu, þau er til Íslands bjoggust.“ Þá mælti hirðmaðr einn: „Hér lá Hallfreðr vandræðaskáld í gær út undir Agðanesi.“ Jarlinn svarar: „Svá má vera“, segir hann. Hann sigldi heðan fyrir fimm náttum.“ Eiríkr jarl lét þá flytja Gunnlaug út til Hallfreðar, ok tók hann við honum með fagnaði. Ok gaf þegar byr undan landi, ok vóru vel kátir. Þat var síð sumars. Hallfreðr mælti til Gunnlaugs: „Hefir þú frétt bónorðit Hrafns Önundarsonar við Helgu hina fögru?“ Gunnlaugr kveðst frétt hafa ok þó ógerla. Hallfreðr segir honum slíkt sem hann vissi af, ok þat með, at margir menn mæltu þat, at Hrafn væri ei óröskvari enn Gunnlaugr. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(9) Rœkik lítt, þótt leiki
— létt veðr es nú — þéttan
austanvindr at öndri
andness viku þessa.
Meir sjámk hitt, en hæru
hoddstríðandi bíðit,
orð, at eigi verðak
jafnrøskr taliðr Hrafni.

Hallfreðr mælti: „Þess þyrfti, félagi, at þér veitti betr enn mér málin við Hrafn. Ek kom skipi mínu í Leiruvág fyri neðan heiði fyri fám vetrum, ok átta ek at gjalda hálfa mörk silfrs

húskarli Hrafns, ok helt ek því fyri honum; enn Hrafn reið til vár með sex tigu manna, ok hjó strengina, ok rak skipit upp á leirur, ok búit við skipbroti. Varð ek þá at selja Hrafni sjálfdæmi ok galt ek mörk, ok eru slíkar mínar at segja frá honum." Ok þá var þeim eintalat um Helgu, ok lofaði hann mjök vænleik hennar. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(10) Manat háðvörum hyrjar
hríðmundaði Þundar
hafnar hørvi drifna
hlýða jörð at þýðask.
Þvíat lautsíkjar lékum
lyngs, es várum yngri,
alnar gims á ýmsum
andnesjum því landi.

„Þetta er vel ort," segir Hallfreðr. Þeir tóku land norðr á Melrakkasléttu í Hraunhöfn hálfum mánaði fyri vetr, ok skipuðu þar upp.

Þórðr hét maðr. Hann var bóndason þar á Sléttunni. Hann gekk í glímur við þá kaupmennina, ok gekk þeim illa við hann. Þá varð komit saman fangi með þeim Gunnlaugi. Ok um nóttina áðr hét Þórðr á Þór til sigrs sér, ok um daginn, er þeir fundust, tóku þeir glímu. Þá laust Gunnlaugr báða fætrna undan Þórði ok feldi hann mikit fall; enn fótrinn Gunnlaugs stökk ór liði, sá er hann stóð á, ok fell Gunnlaugr þá með Þórði. Þá mælti Þórðr: „Vera má," segir hann, „at þér vegni eigi ann-

at betr.“ „Hvat þá?“ segir Gunnlaugr. „Málin við Hrafn, ef hann fær Helgu hinnar vænu at vetrnóttum, ok var ek hjá í sumar á alþingi, er þat réðst.“ Gunnlaugr svarar engu. Þá var vafiðr fótrinn ok í liðinn færðr, ok þrútnaði allmjök. Þeir *Gunnnlaugr ok* Hallfreðr *fóru af Sléttu víku fyrir vetr* tólf saman, ok kvámu suðr á Gilsbakka í Borgarfirði þat laugarkveld, er þeir sátu at brúðhlaupinu at Borg. Illugi varð feginn Gunnlaugi syni sínum ok hans förunautum. Gunnlaugr kvaðst þá þegar vilja ofan ríða til Borgar. Illugi kvað þat ekki ráð, ok svá sýndist öllum nema Gunnlaugi; enn Gunnlaugr var þá ófærr fyrir fótarins sakir, þótt hann léti ekki á sjást, ok varð því ekki af ferðinni. Hallfreðr reið heim um morgininn til Hreðuvatns í Norðrárdal. Þar réð fyri eignum þeira Galti bróðir hans ok var vaskr maðr.

11. Nú er at segja frá Hrafni, at hann sat at brúðhlaupi sínu at Borg, ok er þat flestra manna sögn, at brúðrin væri heldr döpr, ok er þat satt, sem mælt er, at ‘lengi man þat er ungr getr‘, ok var henni nú ok svá. Þat varð til nýlundu þar at veizlunni, at sá maðr bað Húngerðar Þóroddsdóttur ok Jófríðar, er Svertingr hét ok var Hafr-Bjarnarson, Molda-Gnúps sonar, ok skyldu þau ráð takast um vetrinn eftir jól uppi at Skáney. Þar bjó Þorkell, frændi Húngerðar, son Torfa Valbrandssonar. Móðir Torfa var Þórodda, systir Tungu-Odds.

Hrafn fór heim til Mosfells með Helgu konu sína. Ok er þau höfðu þar skamma stund verit, þá var þat einn morgin, áðr þau risu upp, at Helga vakir, enn Hrafn svaf, ok lét hann illa í svefni. Ok er hann vaknaði, spyrr Helga, hvat hann hefði dreymt. Hrafn kvað þá vísu:

(11) Hugðumk ormi á armi
ýdøggvar þér høggvinn;
væri beðr í blóði,
brúðr, þinn roðinn mínu.
Knættit endr of undir
ölstafns Njörun Hrafni
— líka getr þat lauka
lind — hrædreyrgar binda.

Helga mælti: „Þat man ek aldri gráta,“ segir hon, „ok hafi þér illa svikit mik, ok man Gunnlaugr út kominn.“ Ok grét Helga þá mjök. Ok litlu síðar fluttist útkváma Gunnlaugs. Helga gerðist þá svá stirð við Hrafn, at hann fekk eigi haldit henni heima þar, ok fóru þau þá heim aftr til Borgar, ok nýtti Hrafn lítit af samvistum við hana. Nú búast menn til boðs um vetrinn. Þorkell frá Skáney bauð Illuga svarta ok sonum hans. Ok er Illugi bóndi bjóst, þá sat Gunnlaugr í stofu ok bjóst ekki. Illugi gekk til hans ok mælti: „Hví býst þú ekki, frændi?“ Gunnlaugr svarar: „Ek ætla eigi at fara.“ Illugi mælti: „Fara skaltu víst, frændi,“ segir hann, „ok slá ekki slíku á þik, at þrá eftir einni konu, ok lát sem þú vitir

eigi, ok man þik aldri konur skorta.“ Gunnlaugr gerði sem faðir hans mælti, ok kvámu þeir til boðsins, ok var þeim Illuga ok sonum hans skipat í öndvegi, enn þeim Þorsteini Egilssyni ok Hrafni, mági hans, ok sveitinni brúðguma í annat öndvegi gegnt Illuga. Konur sátu á palli, ok sat Helga hin fagra næst brúðinni, ok rendi oft augum til Gunnlaugs, ok kemr þar at því, sem mælt er, at ‘eigi leyna augu, ef ann kona manni‘. Gunnlaugr var þá vel búinn, ok hafði þá klæðin þau hin góðu, er Sigtryggr konungr gaf honum, ok þótti hann þá mikit afbragð annarra manna fyri margs sakir, bæði afls ok vænleiks ok vaxtar. Lítil var gleði manna at boðinu. Ok þann dag, er menn vóru í brottbúningi, þá brugðu konur göngu sinni ok bjoggust til heimferðar. Gunnlaugr gekk þá til tals við Helgu, ok töluðu lengi, ok þá kvað Gunnlaugr vísu:

(12) Ormstungu varð engi
allr dagr und sal fjalla
hœgr, síz Helga en fagra
Hrafns kvánar réð nafni.
Lítt sá Höðr enn hvíti
hjørþeys, faðir meyjar
— gefin var Eir til aura
ung — við minni tungu.

Ok enn kvað hann:

(13) Væn ák verst at launa,
vín-Gefn, föður þínum
— fold nemr flaum af skaldi

flóðhyrs — ok svá móður,
því gørðu Bil borða
bæði senn und klæðum
— herr hafi haulds ok svarra
hagvirki — svá fagra.

Ok þá gaf Gunnlaugr Helgu skikkjuna Aðalráðsnaut, ok var þat gersimi sem mest. Hon þakkaði honum vel gjöfina. Síðan gekk Gunnlaugr út, ok vóru þá komin hross ok hestar söðlaðir, ok margir allvænlegir ok bundnir heima á hlaðinu. Gunnlaugr hljóp á bak einhverjum hesti ok reið á skeið eftir túninu, ok at þangat, er Hrafn stóð fyri, ok varð Hrafn at hopa undan. Gunnlaugr mælti: „Ekki er at hopa undan, Hrafn," segir hann, „fyri því, at enga ógn býð ek þér at sinni; enn þú veizt, til hvers þú hefir unnit." Hrafn svarar ok kvað vísu:

(14) Samira okkr of eima,
Ullr benloga Fullu,
frægir folka Ságu,
fangs í brigð at ganga.
Mjök eru margar slíkar,
morðrunnr, fyr haf sunnan
— ýtir es sævar Sóta
sannfróðr — konur góðar.

Gunnlaugr svarar: „Vera má," segir hann, „at margar sé, enn eigi þykkir mér svá." Þá hlupu þeir Illugi at ok Þorsteinn, ok vildu ekki, at þeir ættist við. Þá kvað Gunnlaugr vísu:

(15) Gefin vas Eir til aura
armdags en litfagra

— þann kveða menn, né minna,
minn jafnoka — Hrafni,
allra nýztr meðan austan
Alráðr farar dvalði
— því es menrýri minni
málgráðr — Rögni stála.

Ok eftir þetta riðu menn heim hvárirtveggju, ok var alt kyrt ok tíðendalaust um vetrinn. Nýtti Hrafn síðan ekki af samvistum við Helgu, þá er þau Gunnlaugr höfðu fundizt.

Ok um sumarit riðu menn fjölmennir til þings: Illugi svarti ok synir hans með honum: Gunnlaugr ok Hermundr; Þorsteinn Egilsson ok Kollsveinn son hans; Önundr frá Mosfelli ok synir hans allir; Svertingr Hafr-Bjarnarson. Skafti hafði þá enn lögsögu. Ok einn dag á þinginu, er menn gengu fjölmennir til lögbergs, ok er þar var lokit at mæla lögskilum, þá kvaddi Gunnlaugr sér hljóðs ok mælti: „Er Hrafn hér Önundarson?“ Hann kveðst þar vera. Gunnlaugr ormstunga mælti þá: „Þat veizt þú, at þú hefir fengit heitkonu minnar ok dregst til fjandskapar við mik. Nú fyri þat vil ek bjóða þér hólmgöngu hér á þinginu á þriggja nátta fresti í Öxarárhólma.“ Hrafn svarar: „Þetta er vel boðit, sem ván var at þér,“ segir hann, „ok em ek þess albúinn, þegar þú vill.“ Þetta þótti ilt frændum hvárstveggja þeira, enn þó vóru þat lög í þann tíma, at bjóða hólmgöngu, sá er vanhluta þóttist verða fyri öðrum.

Ok er þrjár nætr vóru liðnar, bjoggust þeir til hólmgöngu, ok fylgdi Illugi svarti syni sínum til hólmsins með miklu fjölmenni, enn Skafti lögsögumaðr fylgdi Hrafni ok faðir hans, ok aðrir frændr hans. Ok áðr Gunnlaugr gengi út í hólminn, þá kvað hann vísu þessa:

(16) Nú emk út á eyri
allvangs búinn ganga
— happs unni goð greppi —
gørva tognum hjørvi.
Hnakk skal Helgu lokka
— haus vink frá bol lausan
loks — með ljósum mæki
ljúfsvelgs í tvau kljúfa.

Hrafn svarar ok kvað þetta:

(17) Veitat greppr, hvárr greppa
gagnsæli hlýtr fagna.
Hér's bensigðum brugðit,
búin es egg í leggi.
Þat man ein ok ekkja
ung mær, þótt vit særimsk,
þorna spöng af þingi
þegns hugrekki fregna.

Hermundr helt skildi fyri Gunnlaug bróður sinn; enn Svertingr Hafr-Bjarnarson fyrir Hrafn. Þrim mörkum silfrs skyldi sá leysa sik af hólminum, er sárr yrði. Hrafn átti fyrr at höggva, er á hann var skorat, ok hjó hann í skjöld Gunnlaugs ofanverðan, ok brast sverðit þegar sundr undir hjöltunum, er til var höggvit af miklu afli. Blóðrefillinn hraut upp af

skildinum, ok kom á kinn Gunnlaugi ok skeindist hann heldr enn eigi. Þá hlupu feðr þeira þegar á millum ok margir aðrir menn. Þá mælti Gunnlaugr: „Nú kalla ek, at Hrafn sé sigraðr, er hann er slyppr.“ „Enn ek kalla, at þú sér sigraðr,“ segir Hrafn, „er þú ert sárr vorðinn.“ Gunnlaugr var þá allöfr ok reiðr mjök ok kvað ekki reynt vera. Illugi faðir hans kvað þá eigi skyldu reyna meir at sinni. Gunnlaugr svarar: „Þat mynda ek vilja,“ segir hann, „at vit Hrafn mættimst svá öðru sinni, at þú værir fjarri, faðir, at skilja okkr.“ Ok við þetta skildu þeir at sinni ok gengu menn til búða sinna. Ok annan dag eftir í lögréttu var þat í lög sett, at af skyldi taka hólmgöngur allar þaðan í frá, ok var þat gert at ráði allra vitrustu manna, er við vóru staddir; enn þar vóru allir þeir er vitrastir vóru á landinu. Ok þessi hefir hólmganga síðast framin verit á Íslandi, er þeir Hrafn ok Gunnlaugr börðust. [Þat hefir hit þriðja þing verit fjölmennast, annat eftir brennu Njáls, hit þriðja eftir Heiðarvíg.] Ok einn morgin, er þeir bræðr Hermundr ok Gunnlaugr gengu til Öxarár at þvá sér, þá gengu öðru megin at ánni konur margar, ok var þar Helga hin fagra í því liði. Þá mælti Hermundr: „Sér þú Helgu vinkonu þína hér fyri handan ána?“ Gunnlaugr svarar: „Sé ek hana víst.“ Ok þá kvað Gunnlaugr vísu þessa:

(18) Alin vas rýgr at rógi
— runnr olli því Gunnar;
lág vask auðs at eiga
óðgjarn — fira barnum.
Nú's svanmærrar síðan
svartaugum ver bauga
lanns til lýsi-Gunnar
lítil þörf at líta.

Síðan gengu þeir yfir ána, ok töluðu þau Helga ok Gunnlaugr um stund. Ok er þeir gengu austr yfir ána, þá stóð Helga ok starði á Gunnlaug lengi eftir. Gunnlaugr leit þá aftr yfir ána ok kvað vísu þessa:

(19) Brámáni skein brúna
brims af ljósum himni
Hristar hørvi glæstrar
haukfránn á mik lauka;
enn sá geisli sýslir
síðan gullmens Fríðar
hvarma tungls ok hringa
Hlínar óþurft mína.

Ok eftir þetta um liðit riðu menn heim af þinginu, ok var Gunnlaugr heima á Gilsbakka. Ok einn morgin, er hann vaknaði, þá vóru allir menn upp risnir, nema hann lá. Hann hvíldi í lokrekkju innar af seti. Þá gengu í skálann tólf menn, allir alvápnaðir. Ok var þar kominn Hrafn Önundarson. Gunnlaugr spratt upp þegar ok gat fengit vápn sín. Þá mælti Hrafn: „Við engu skal þér hætt vera,“ segir hann; „enn þat er erendi mitt hingat, at þú skalt nú

heyra. Þú bautt mér hólmgöngu í sumar á alþingi ok þótti þér sú ekki reynd verða. Nú vil ek þér bjóða, at vit farim báðir á brott af Íslandi ok utan í sumar, ok gangim á hólm í Noregi. Þar munu eigi frændr okkrir fyri standa.“ Gunnlaugr svarar: „Mæl drengja heilastr, ok þenna kost vil ek gjarna þiggja, ok er hér at þiggja, Hrafn,“ segir hann, „þann greiða, sem þú vill.“ Hrafn svarar: „Þat er vel boðit, enn ríða munu vér fyrst at sinni;“ ok við þetta skildu þeir. Þetta þótti frændum hvárstveggja þeira stórum illa, enn fengu þó ekki at gert fyri ákafa þeira sjálfra, enda varð þat fram at koma, sem til dró.

12. Nú er at segja frá Hrafni, at hann bjó skip sitt í Leiruvágum. Tveir menn eru þeir nefndir, er fóru með Hrafni, systursynir Önundar föður hans. Hét annarr Grímr, enn annarr Óláfr, ok vóru báðir gildir menn. Öllum frændum Hrafns þótti mikill svipr, er hann fór í brott; enn hann sagði svá: kvaðst því Gunnlaug á hólm skorat hafa, at hann kvaðst engar nytjar hafa Helgu, ok kvað annanhvárn verða at hníga fyri öðrum. Síðan sigldi Hrafn í haf, er þeim gaf byr, ok kvámu skipi sínu í Þrándheim, ok var þar of vetrinn ok frétti ekki til Gunnlaugs á þeim vetri, ok þar beið hann Gunnlaugs um sumarit; ok enn annan vetr var hann í Þrándheimi, þar sem heitir í Lifangri.

Gunnlaugr ormstunga réðst til skips með Hallfreði vandræðaskáldi norðr á Sléttu, ok urðu þeir síðbúnir mjök, ok sigldu þeir í haf, þegar byr gaf, ok kvámu við Orkneyjar litlu fyri vetr. Sigurðr jarl Hlöðvisson réð þá fyri eyjunum ok fór Gunnlaugr til hans ok var þar um vetrinn ok virði jarl hann vel. Ok um várit bjóst jarl í hernað. Gunnlaugr bjóst til ferðar með honum, ok herjuðu um sumarit víða um Suðreyjar ok Skotlandsfjörðu ok áttu margar orrustur, ok reyndist Gunnlaugr hinn hraustasti ok hinn vaskasti drengr ok hinn harðasti karlmaðr, hvar sem þeir kvámu. Sigurðr jarl snerist snemmendis sumars aftr, enn Gunnlaugr sté þá á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Noregs, ok skildu þeir Sigurðr jarl með mikilli vináttu. Gunnlaugr fór norðr til Þrándheims á Hlaðir á fund Eiríks jarls, ok var þar öndverðan vetr, ok tók jarl vel við honum ok bauð honum með sér at vera, ok þat þektist hann. Frétt hafði jarl áðr viðskifti þeira Hrafns, svá sem var, ok sagði Gunnlaugi, at hann legði bann fyri, at þeir berðist þar í hans ríki. Gunnlaugr kvað hann slíku ráða mundu, ok var Gunnlaugr þar um vetrinn ok jafnan fálátr. Ok um várit einn dag gekk Gunnlaugr úti, ok Þorkell frændi hans með honum. Þeir gengu í brott af bænum; ok á völlum fyrir þeim var mannhringr, ok í hringinum innan vóru tveir menn með vápnum

ok skylmdust. Var þar annarr nefndr Hrafn, enn annarr Gunnlaugr. Þeir mæltu, er hjá stóðu, at Íslendingar hyggi smátt ok væri seinir til at muna orð sín. Gunnlaugr fann, at hér fylgdi mikit háð, ok hér var mikit spott at dregit, ok gekk Gunnlaugr í brott þegjandi. Ok litlu síðar eftir þetta segir Gunnlaugr jarli, at hann kveðst eigi lengr nenna at þola háð ok spott hirðmanna hans um mál þeira Hrafns, ok beiddi jarl fá sér leiðtoga inn í Lifangr. Jarli var sagt áðr, at Hrafn var í brottu ór Lifangri ok farinn austr til Svíþjóðar, ok því gaf hann Gunnlaugi orlof at fara ok fekk honum leiðtoga tvá til ferðarinnar. Nú ferr Gunnlaugr af Hlöðum við sjaunda mann inn í Lifangr, ok þann morgin hafði Hrafn farit þaðan með fimta mann, er Gunnlaugr kvam þar um kveldit. Þaðan fór Gunnlaugr í Veradal ok kom þar at kveldi jafnan, sem Hrafn hafði áðr verit um nóttina. Gunnlaugr ferr, til þess er hann kom á efsta bæ í dalnum, er á Súlu hét, ok hafði Hrafn þaðan farit um morgininn. Gunnlaugr dvaldi þá ekki ferðina ok fór þegar um nóttina. Ok um morgininn í sólarroð þá sá hvárir aðra. Hrafn var þar kominn, sem vóru vötn tvau, ok á meðal vatnanna vóru vellir sléttir, þat heita Gleipnisvellir; enn fram í vatnit annat gekk nes lítit, er heitir Dinganes. Þar námu þeir Hrafn við í nesinu ok vóru fimm saman. Þeir

vóru þar með Hrafn frændr hans Grímr ok Ó-láfr. Ok er þeir mættust, þá mælti Gunnlaugr: „Þat er nú vel, er vit höfum fundizt.“ Hrafn kvaðst þat ekki lasta mundu, — „ok er nú kostr hvárr er þú vill,“ segir Hrafn, „at vér berimst allir, eðr vit tveir, ok sé jafnmargir hvárir.“ Gunnlaugi kveðst vel líka, hvárt at heldr er. Þá mæltu þeir frændr Hrafns Grímr ok Ólafr: — kváðust eigi vilja standa hjá, er þeir berð-ist. Svá mælti ok Þorkell svarti frændi Gunn-laugs. Þá mælti Gunnlaugr við leiðtogana jarls: „Þit skulut sitja hjá ok veita hvárigum, ok vera til frásagnar um fund várn.“ Ok svá gerðu þeir.

Síðan gengust þeir at ok börðust fræknlega allir. Þeir Grímr ok Óláfr gengu báðir í mót Gunnlaugi einum, ok lauk svá þeira viðskifti, at hann drap þá báða, enn hann varð ekki sárr. Þetta sannar Þórðr Kolbeinsson í kvæði því, er hann orti um Gunnlaug ormstungu:

(20) Hlóð, áðr Hrafni næði,
hugreifum Óleifi
Göndlar hlyms ok Grími
Gunnlaugr hjørvi þunnum.
Hann varð hvatra manna,
hugmóðr drifinn blóði
— Ullr réð ýta falli
unnviggs — bani þriggja.

Þeir Hrafn sóttust meðan ok Þorkell svarti frændi Gunnlaugs, ok fell Þorkell fyri Hrafni

ok lét líf sitt, ok allir fellu förunautar þeira at lyktum. Ok þá börðust þeir tveir með stórum höggum ok öruggum atgangi, er hverr veitti öðrum, ok sóttust einart í ákafa. Gunnlaugr hafði þá sverðit Aðalráðsnaut, ok var þat hit bezta vápn. Gunnlaugr hjó þá um síðir til Hrafns mikit högg með sverðinu, ok undan Hrafni fótinn. Hrafn fell þó eigi at heldr, ok hnekti þá at stofni einum, ok studdi þar á stúfinum. Þá mælti Gunnlaugr: „Nú ertu óvígr,“ segir hann, „ok vil ek eigi lengr berjast við þik, örkumlaðan mann.“ Hrafn svarar: „Svá er þat,“ segir hann, „at mjök hefir á leikizt minn hluta, enn þó myndi mér enn vel duga, ef ek fengi at drekka nökkut.“ Gunnlaugr svarar: „Svík mik þá eigi,“ segir hann, „ef ek færi þér vatn í hjálmi mínum.“ Hrafn svarar: „Ei mun ek svíkja þik,“ segir hann. Síðan gekk Gunnlaugr til lækjar eins, ok sótti í hjálminum ok færði Hrafni; enn hann seildist í mót hinni vinstri hendi, enn hjó í höfuð Gunnlaugi með sverðinu hinni hægri hendi, ok varð þat allmikit sár. Þá mælti Gunnlaugr: „Illa sveiktu mik nú, ok ódrengilega fór þér, þar sem ek trúða þér.“ Hrafn svarar: „Satt er þat,“ segir hann, „enn þat gekk mér til þess, at ek ann þér eigi faðmlagsins Helgu hinnar fögru.“ Ok þá börðust þeir enn í ákafa; enn svá lauk at lyktum, at Gunnlaugr bar af Hrafni, ok lét

Hrafn þar líf sitt. Þá gengu fram leiðtogar jarlsins ok bundu höfuðsárit Gunnlaugs. Hann sat þá meðan ok kvað þá vísu þessa:

(20) Oss gekk mætr á móti
mótrunnr í styr spjóta,
hríð gervandi hjørva,
Hrafn framlega jafnan.
Hér varð mörg í morgin
málmflaug of Gunnlaugi
hergerðanda á hörðu,
hringþollr, nesi Dinga.

Síðan bjoggu þeir um dauða menn ok færðu Gunnlaug á hest sinn eftir þat, ok komust með hann alt ofan í Lifangr. Ok þar lá hann þrjár nætr ok fekk alla þjónustu af presti ok andaðist síðan ok var þar jarðaðr at kirkju. Öllum þótti mikill skaði at um hvárntveggja þeira, Gunnlaug ok Hrafn, með þeim atburðum sem varð um líflát þeira.

13. Ok um sumarit, áðr þessi tíðindi spurðust út hegat til Íslands, þá dreymdi Illuga svarta, ok var hann þá heima á Gilsbakka: Honum þótti Gunnlaugr at sér koma í svefninum, ok var blóðugr mjök, ok kvað vísu þessa fyri honum í svefninum. Illugi mundi vísuna, er hann vaknaði, ok kvað síðan fyri öðrum:

(22) Vissak Hrafn — enn Hrafni
hvöss kom egg í leggi —
hjaltugguðum høggva
hrynfiski mik brynju,

þá es hræskærr í hlýra
hlaut fen ari benja
— klauf grannsproti Gunnar
Gunnlaugs höfuð — nunna.

Sá atburðr varð suðr at Mosfelli hina sömu nátt, at Önund dreymdi, at Hrafn kvæmi at honum ok var allr alblóðugr. Hann kvað vísu þessa:

(23) Roðit vas sverð; enn sverða
sverðrögnir mik gerði.
Váru reynd í randum
randgálkn fyr ver handan,
Blóðug hykk í blóði
blóðgögl of skör stóðu.
Sárfíkinn hlaut sára
sárgammr of á þramma,

Ok um sumarit annat eftir á alþingi mælti Illugi svarti til Önundar at lögbergi: „Hverju viltu bæta mér son minn,“ sagði hann, „er Hrafn son þinn sveik hann í trygðum?“ Önundr svarar: „Fjarkominn þykkist ek til þess,“ sagði hann, „at bæta hann, svá sárt sem ek helt á þeira fundi; man ek ok engra bóta beiða þik fyri minn son.“ Illugi svarar: „Kenna skal þá nakkvarr at skauti þinn frændi eðr þinna ættmanna.“ Ok eftir þingit um sumarit var Illugi jafnan dapr mjök.

Þat var sagt um haustit, at Illugi reið heiman af Gilsbakka með þrjá tigu manna ok kvam til Mosfells snemma morgins. Önundr kvamst í kirkju ok synir hans, enn Illugi tók frændr

hans tvá. Hét annarr Björn, enn annarr Þorgrímr. Hann lét drepa Björn, enn fóthöggva Þorgrím. Reið Illugi heim eftir þat, ok varð þessa engi rétting af Önundi. Hermundr Illugason undi lítt eftir Gunnlaug bróður sinn ok þótti ekki hans hefnt at heldr, þótt þetta væri at gert. Maðr hét Hrafn, ok var bróðurson Önundar at Mosfelli. Hann var farmaðr mikill ok átti skip, er uppi stóð í Hrútafirði. Ok um várit reið Hermundr Illugason heiman einn samt ok norðr Holtavörðuheiði, ok svá til Hrútafjarðar ok út á Borðeyri til skips kaupmannanna. Kaupmenn vóru þá búnir mjök. Hrafn stýrimaðr var á landi ok margt manna hjá honum. Hermundr reið at honnm ok lagði í gegnum hann spjótinu, ok reið þegar í brott; enn þeim varð öllum bilt félögum Hrafns við Hermund. Engar kvámu bætr fyri víg þetta. Ok með þessu skilr skifti þeira Illuga svarta ok Önundar at Mosfelli.

Þorsteinn Egilsson gifti Helgu dóttur sína, er stundir liðu fram, þeim manni, er Þorkell hét ok var Hallkelsson; hann bjó út í Hraundal. Ok fór Helga til bús með honum ok varð honum lítt unnandi, því at hon verðr aldri afhuga Gunnlaugi, þótt hann væri dauðr; enn Þorkell var þó vaskr maðr at sér ok auðigr at fé ok skáld gott. Þau áttu börn saman ekki allfá. Þórarinn hét son þeira ok Þorsteinn,

ok enn fleiri börn áttu þau. Þat var helzt gaman Helgu, at hon rekti skikkjuna Gunnlaugsnaut, ok horfði þar á löngum. Ok eitt sinn kom þar sótt mikil á bæ þeira Þorkels ok Helgu, ok krömdust margir lengi. Helga tók þá ok þyngd ok lá þó eigi. Ok einn laugaraftan sat Helga í eldaskála, ok hneigði höfuð í kné Þorkatli bónda sínum, ok lét senda eftir skikkjunni Gunnlaugsnaut. Ok er skikkjan kvam til hennar, þá settist hon upp, ok rakti skikkjuna fyri sér ok horfði á um stund. Ok síðan hné hon aftr í fang bónda sínum, ok var þá örend. Þorkell kvað þá vísu þessa:

(24) Lagðak orms at armi
arms góða mér tróðu
— guð brá Lofnar lífi
líns — andaða mína.
*[Þung var þorna spangar
þraut, enn humra brautar]*
þó er beiði bíða
bliks þungara miklu.

Helga var til kirkju færð, enn Þorkell bjó þar eftir, ok þótti öllum mikit fráfall Helgu, sem ván var at. Ok líkr þar nú sögunni.

Vísnaskýringar.

Vísurnar eru meira og minna aflagaðar í handritunum, og hefir dr. Jón Þorkelsson eldri reynt að laga þær og gert svo margar tilgátur við þær, að ekki þótti ómaksins vert að prenta tilgáturnar með breyttu letri. Enn jafnframt og hér koma stuttar skýringar þeirra, eru þessar tilgátur tilgreindar við hverja vísu, og eru þær allar eftir dr. Jón Þorkelsson, nema annars sé getið.

1. **(Gunnlaugr).** Bauðk mundangs[1] sterkum manni mörk, Glós[2] hranna leygjar býtir, (þú) skalt nýta þau góma[3] grásímu[4]. Fróða afraðs eyðandi[5], (þú) mant iðrask, ef (þú) lætr linds kindar samhaga[6] líða ór yðrum sjóði.

1. *mundangs*, eignarf. af *mundang* hvk., meðallagi, miðlungs. — 2. *glór*, glófagr, *glós* eignarf. af *glór; hrönn*, alda; *leygr* (tilg. f. *tygjar* í hdr.) eldr; *hranna leygr*, gull; gulls *býtir*, mannkenning. — 3. *gómr*, fingrgómr, fingr. — 4. *síma*, hvk., band, *grásíma*, grátt band. — 5, *Fróði* = Fróði Friðleifsson Dana konungr; *afrað*, sáð; *Fróða sáð*, gull; gulls *eyðandi* mannkenning. — 6. *lindr* = *linnr*, ormr, *kind* = kyn; *samhagi*, sameiginlegr bústaðr; orma *samhagi*, ormaból, gull.

Eg bauð meðalmanni þessum mörk (silfrs). Þú skalt hirða fé þetta, og munt iðrast þess ef þú eyðir því.

Dr. Björn Ólsen skýrir fyrri hlut vísunnar öðruvís og getr til að lesa mætti:

Mörk bauðk mundangs sterkum
manni — teygjask, hranna —

grásímna — skaltu — góma
— glóðbýtir, þá nýta, —

þ. e. Bauðk mundangs sterkum manni mörk grásímna góma; hranna glóðbýtir teygjask skaltu nýta þá.

Teygjask er tilg. dr. Jóns Þorkelssonar. Vísuhelmingrinn þarf ekki nýrrar skýringar; þótt hann sé lesinn þannig.

Það er ekki ólíklegt, að þessari vísu sé síðar bætt inn í söguna, því að hana vantar í elzta handritið (Stokkhólmsbókina).

2. **(Gunnlaugr).** Þessi vísa þarf ekki skýringar við; *meinn* er = meinsamr.

3. **(Gunnlaugr).** Allr herr sésk[1] enn ørva Englands þengil sem guð; ætt gunnbráðs[2] grams[3] ok gumna[4] lýtr Aðalráði.

1. = óttast. — 2. *gunnbráðr*, bráðr til orrustu, hraustr. — 3. konungr. — 4. *gumi*, maðr.

Allr lýðr óttast hinn örláta Englands konung sem guð. Bæði konungmenni og hinir óæðri menn lúta Aðalráði.

4. **(Gunnlaugr).** Málma galdrs Móði[1], þér es meðalráð at halda hoddum[2] fyr mér; ér hafið att prettum við oddrjóð[3]. Hitt mátt (þú) vita, at heitik naðrstunga[4]. Ek sé hér féri[5] á því. Mér fekst þat nafn ungum af nøkkvi[6].

1. *málma* galdr, vopna gnýr, bardagi; *Móði*, sonr Þórs, einn af Ásum; *málma galdrs móði*, mannkenning. — 2. *hoddar*, fé. — 3. mannkenning. — 4. *naðr*, ormr, *naðrstunga* = ormstunga. 5. *féri* = feri = færi. — 6. *nøkkvi*, þáguf. af *nekkvat*, nokkuð; af nøkkvi, af nokkru, einhverju.

Vera mætti að 3. vo. ætti að vera: átt hafið ér við prettinn, því að *att hafi þér við prettum oddrjóð* (í

staðinn fyrir: *prettum við oddrjóð)* er mjög stirt orðalag; *prettinn* er algengt í daglegu máli; prettinn er þá Gunnlaugr sjálfr, er hann lætr koma krók á móti bragði í viðskiftum þeirra Þórorms.

Bardagamaðr, þér er miðlungi gott að halda hoddum fyrir mér; því að þar mun koma krókr á móti bragði og sé eg færi á því. Vita skaltu, að eg heiti ormstunga; það nafn fékk eg ungr, og ekki að orsakalausu.

5. **(Gunnlaugr).** Ek hlýt vitja veggjar viggs[1] þriggja döglinga[2]. Hefk heitit því hljótum hjarls[3]. Hverfka ek aftr àðr arfi auðveitis[4] stefni mér odd-Gefnar[5]. Gef rauðan ormabeð[6] fyr arma.

1. *vigg* (hvk.) hestr; *veggjar vigg*, hús. — 2. *döglingr*, konungr. — 3. *hjarl* (hvk.) land, *hljótr hjarls*, landeigandi, landsstjóri, — *hljótum* á ef til vill að vera hljótöndum, því það er nær því sem handr. virðast hafa. 4. *auðveitir*, auðugr maðr, höfðingi; *arfi* auðveitis, erfingi slíks manns, hér: konungr. — 5. *odd-Gefn*, valkyrja, orrusta. — 6. *ormabeðr*, gull.

Eg hlýt að koma til þriggja konunga og tveggja jarla. Hefi eg heitið því (þessum) landsstjórum. Eg hverf ekki aftr fyrr enn konungr stefnir mér til bardaga.

6. **(Gunnlaugr).** Sigtryggr elr Sváru skæ[1] við hræ.
1. *Svára* er líkl. tröllkona; *skœr*, hestr; *Sváru skœr* tröllkonu hestr, úlfr.

Sigtryggr elr úlf á hræjum, fellir marga menn.

7. **(Gunnlaugr).** Ek kann of skil máls, hvern konungmanna kon[1] ek vil mæra[2]; hann es Kvarans son. Gramr[3] mana spara gullhring við mik; hann venr sik gjöfli[4]; þess man grepp vara[5]. Hildingr[6] segi mér, ef hann heyrði ger[7] dýrlegra brag; þat es drápulag.

1. *konr*, kynsmaðr, ættingi. — 2. *mæra*, víðfrægja. — 3. = konungr — 4. = gjafmildi. 5. *vara*, gruna. — 6. = konungr (í handr. stendr *siklingr*; *hildingr* er tilg.). — 7. *ger*, líkl. = gerla.

Eg veit fullvel deili á, hvern konung eg vil víðfrægja. Konungr mun ekki spara gullhring við mig; hann er vanr að gefa; það grunar skáldið. Segi konungr mér, ef hann hefir heyrt dýrlegra kvæði; það er drápulag.

8. **(Gunnlaugr).** Oddfeimu stafir[1], ér segið frá þeima jarli. Hann hefr litnar hvítar[2] bárur. Sá karl es hárr[3]. Eiríkr, sigrreynir, hefr sjalfr sénar fleiri bláar í miklu gjalfri fyr unnar hesti[4] austr.

1. *feima*, kona, *oddfeima*, valkyrja, orrusta. — 2. *hvítar* er tilg, orðið vantar í hdr. — 3. *hárr*, gráhærðr. — 4. *unnar hestr*, skip.

Bardagamenn, þér segið (mér) frá þessum jarli. Hann hefir séð hinar hvítfyrsandi bárur. Hann er orðinn gráhærðr. Eiríkr, sigrvinnandi, hefir og oftar séð ölduganginn í Eystrasalti.

9. **(Gunnlaugr).** Rækik lítt, þót austanvindr leiki þéttan at andness öndri[1] þessa viku. Nú es létt veðr. Sjámk hitt orð meir, at verðak eigi taliðr jafnrøskr Hrafni, enn hoddstríðandi[2] bíðit[3] hæru[4].

1. *andnes* er hér líklega samansett af ö n d, fugl og n e s, og þá = sjór; *öndurr*, skíð; *andness öndurr*, skip. — 2. *hoddstríðandi*, eyðir fjár, mannkenning. — 3. *bíðit* = bíði eigi. —4. *hæra*, grá hár, elli.

Eg hirði ekki, þó að austanvindr leiki sterklega við skipið þessa viku. Nú er greiðr byr. Eg hugsa meir um það, ef menn telja mig eigi jafnoka Hrafns, enn að eg kvíði elli (bana).

10. (Gunnlaugr). Háðvörum[1] Þundar hríðmundaði[2] munat[3] hlýða at þýðask hørvi drifna hafnar jörð[4]; því at lékum, es várum yngri, á ýmsum andnesjum því lyngs lautsíkjar[5] alnargims[6] landi.

1. *háðvarr,* sá sem forðast háð, lastvar, góðr drengr. — 2. *Þundr,* Óðinn, Þundar *hríð,* bardagi; *hyrr,* eldr, *mundaðr* (af að munda), miðandi, beinandi; *Þundar hyrjar hríðmundaðr* er því mannkenning. — 3. = mun eigi. — 4. *höfn* = yfirhöfn; hafnar *jörð* = klæðagrund, kvenkenning; *hörvi drifin,* línklædd. — 5. *sikr,* laxtegund; *lyngs lautsýkjar* = *lyngsíkjar lautar,* ormar. — 6. *öln,* framhandleggr; *gim,* eldr; *alnar gim,* arms eldr, gull, gulls land, kvenkenning. Gullskenningarnar eru hér tvær, og er það óvanalegt.

Hrafni, sem þó er góðr drengr, mun eigi hlýða að leggja ást við hina línklæddu konu sína; því að eg lék mér oft í faðmi hennar í æsku.

11. (Hrafn). Hugðumk høggvinn ýdøggvar ormi[1] á armi þér; beðr þinn, brúðr, væri roðinn í blóði mínu, ölstafns Njörun[2] knættit[3] endr[4] binda Hrafni of hrædreyrgar[5] undir. Þat getr líka lauka lind[6].

1. *ýr,* bogi; *ýdøgg,* boga dögg, blóð; *ýdøggvar ormr,* sverð. — 2. ölstafn, ölker; *Njörun,* Ásynja; *ölstafns Njörun,* kvenkenning. — 3. *knega,* mega, geta; *knættit,* gæti eigi. — 4. = framar. 5. *hrædreyrgar,* tilg. f. *hagdreymis,* sem stendr í handr. — 6. *lauka lind,* kvenkenning.

Mér þótti sem eg væri lagðr sverði í faðmi þér, að beðr þinn væri roðinn í blóði mínu og að þú gætir eigi framar bundið sár mín. Þér líkar það víst.

12. (Gunnlaugr). Engi allr dagr varð Ormstungu hœgr und fjalla sal[1], síz[2] Helga hin fagra réð nafni Hrafns kvánar. Hinn hvíti Höðr hjørþeys[3], faðir meyjar, sá lítt við tungu minni. Ung Eir[4] var gefin til aura.

1. *fjalla salr*, himinn. — 2. = síðan er. — 3. *Höðr* (tilg. f. *heiðir*), Áss; hjørþeyr, bardagi; *hjörþeys* Höðr, mannkenning. — 4. *Eir*, Ásynja; er hér sem hálfkenning. Dr. J. Þ. getr til, að orðið *ung* í síð vo. sé rangt, og gizkar á, að í því sé fólginn sá hluti kenningarinnar sem vantar, og að það gæti hafa verið *ungs*, sem væri þá eignarf. af nafnorði *ung*, hvk, eða *ungr*, karlkyn, sem þýddi annaðhvort *perla* eða *laukr;* perla á latnesku *unio*, laukr á frönsku *oignon*, ensku *onion*. latn. *unio*.

Eg hefi engan glaðan dag til enda lifað í veröldinni síðan Helga hin fagra nefndist kona Hrafns. Hinn hvítleiti maðr, faðir meyjarinnar, sá ekki við kveðskap mínum. Hún var gefin til fjár.

13. (Gunnlaugr). Væn vín-Gefn[1], ák verst at launa föður þínum ok svá móður — fold flóðhyrs[2] nemr flaum[3] af skaldi —; þvít (þau) gørðu borða bil[4] svá fagra bæði senn und klæðum. Herr[5] hafi hagvirki haulds[6] ok svarra[7].

1. *Gefn* = Freyja; *vín-Gefn*, kvenkenning. — 2. *hyrr*, eldr, *flóðhyrr*, sævar eldr, gull. — 3. *flaumr*, niðr, glaumr, gleði. — 4. *Bil*, Ásynja, *borða Bil*, kvenkenning. — 5. *herr* (tilg. f. *hér*, sem stendr í hdr.), tröll eða forynjur. — 6. *hauldr* (höldr), óðalsbóndi (í Noregi). — 7. *svarri*, kona.

Væna kona, eg á verst að launa foreldrum þínum — þú nemr alla gleði frá mér — því að þau bæði saman gerðu þig svo fagra í rekkju sinni. Tröll hafi listasmíð þeirra.

14. (Hrafn). Ullr benloga eima[1], frægir folka Sàgu[2], okkr samira at ganga í brigð of fangs Fullu[3]. Morðrunnr[4], mjök margar slíkar góðar konur eru fyr haf sunnan — sævar Sóta ýtir[5] es sannfróðr. —

1. *Ullr*, Áss, *benlogi*, sverð, *eimi* eldr; sverðselds Ullr,

mannkenning. — 2. *folk*, orrusta; *Sága*, Ásynja; *folka Sága*, valkyrja, orrusta. — 3. *Fulla*, Ásynja; *fang*, kyrtill; *fangs Fulla*, kvenkenning. — 4. morðrunnr (tilg. f. *mótrunnr)*, mannkenning. — 5. *Sóti*, hestsheiti, *sævar sóti*, skip; skips *ýtir*, mannkenning.

Gunnlaugr, okkr samir eigi að deila um konu. Mjög margar slíkar góðar konur eru fyrir sunnan haf (á Englandi). Það er þér fullkunnugt.

15. (Gunnlaugr). Hin litfagra armdags Eir[1] vas gefin Hrafni til aura — menn kveða þann minn jafnoka né minna — meðan allra nýztr Alráðr dvalði stála Rögni[2] farar austan. Því es menrýri[3] minni málgráðr[4].

1. *Eir*, Ásynja; *armdagr* (tilg. Bugges f. *ormdags*) arms ljómi, gull. — 2. *Rögnir*, Óðinn; *stála Rögnir*, mannkenning. *Rögnir* er tilg. fyrir *í gný*, sem hdr. hefir. — 3. *menrýrir* (tilg. f. *menreyrir*) menja rýrir, mannkenning. — 4. *málgráðr*, málfýsi, gleði.

Konr. Gíslason heldr, að *menrýri* eigi að vera *menrýris*. Hann ætlar að *í gný stála* geti staðizt, enn þá ætti Gunnlaugr að hafa gengið í bardaga með Aðalráði konungi.

Hin fríða kona var gefin Hrafni til fjár, — menn telja hann jafnoka minn og eigi minni — meðan Alráðr (Aðalráðr, allvaldr?) dvaldi mig farar austan. Því er gleði mín minni.

16. (Gunnlaugr). Nú emk gørva[1] búinn ganga tognum[2] hjørvi út á allvangs eyri[3] — guð unni greppi happs. — Kljúfa skal í tvau lokka hnakk[4] Helgu ljúfsvelgs[5], vink[6] haus loks lausan frá bol með ljósum mæki.

1. *gørva* (tilg. f. *gert með*), algerlega. — 2. *toginn* af sagno. tjúga), brugðinn. — 3. *allvangr*, allsherjar vangr = Þingvöllr. — 4. *hnakkr*, stóll baklaus (enn í daglegu

máli), *lokka* stóll, höfuð. — 5. *ljúfsvelgr*, ástsvelgr, ákafr unnandi. — 6. *vink* = eg vinn.

Nú er eg albúinn að ganga með brugðið sverð út á eyrina (hólmann) á Þingvelli — guð gefi að mér verði það að happi. — Eg skal kljúfa Hrafn í herðar niðr og höggva loks haus frá bol með hinu bjarta sverði.

17. (**Hrafn**). Greppr veitat hvárr greppa hlýtr fagna gagnsæli[1]. Hér's brugðit bensigðum[2], egg es búin í leggi. Ung, mær[3] þorna spöng[4], ein ok ekkja man fregna þat hugrekki þegns af þingi, þót vit særimsk.

1. *gagn*, sigr; *gagnsæli*, sigrsæld. — 2. *bensigð*, sverð. — 3. *mær*, ágæt. — 4. *þorn*, þorn í hringju o. s. frv. *spöng*, slagbrandr, spöng, *þornaspöng*, kvenkenning.

Þú veizt ekki, hvort skáldanna muni eiga sigri að fagna. Hér er sverðum brugðið, egg er búin til að höggva leggi. Hin unga, ágæta kona mun frètta af þingi, er hún er orðin einstæðingr og ekkja, að eg hafi barizt hraustlega.

18. (**Gunnlaugr**). Rýgr[1] vas alin fira barnum[2] at rógi[3]. Gunnar runnr[4] olli því. Vask óðgjarn at eiga auðs lág[5]. Nú síðan es svartaugum[6] ver[7] lítil þörf at títa[8] til svanmærrar[9] bauga lanns lýsi-Gunnar[10].

1. = kona. — 2. *firar*, menn, fira *börn*, mannasynir, menn. — 3. *róg*, ósamlyndi. — 4. *gunnr*, orrusta; orrustu *runnr*, mannkenning. — 5. kvenkenning. — 6. *svartaugr* (tilg. f. *svört augu*) = svarteygr. — 7. *verr* (tilg. f. *mér*), maðr. — 8. *títa* (tilg. f. *líta*), horfa. — 9. *svanmær*, svanfríð? — 10. *bauga land*, hönd; baugalands *lýsi* (tilg. f. *læsi*), gull, *baugalands lýsi-Gunnr*, kvenkenning.

Síðari hluti vísunnar er aflagaðr, einkum 5. og 6. vísuorð. Orðið *síðan* hlýtr að vera rangt og *svanmærar* er

tortryggilegt. Líklegri tilg. dr. J. Þ. að þessi tvö vo. gæti verið

nú er svanmœrar særi
svartaugum fúrs bauga

þá verða hendingar í 5. vo. og *svanmœrar* er líklegra að sé eignarfall af *svanmœrr* (svanland, sjór), heldr enn að það sé = *svanhvítrar*.

Helga var fædd til að gera ósamlyndi manna á milli. Hrafn olli því. Eg var ákaflega fús að ganga að eiga hana. Nú er mér, hinum svarteyga manni, gagnslaust að horfa til hinnar fögru konu.

19. (Gunnlaugr). Þessi vísa er einnig í Kormáks sögu, og eignuð þar Kormáki, enda er líklegra, að hún sé orkt af honum enn af Gunnlaugi. Sbr. vísnaskýringar aftan við Kormáks sögu.

20. (Þórðr Kolbeinsson). Gunnlaugr hlóð[1] Göndlar hlyms hugreifum[2] Óleifi ok Grími þunnum hjørvi áðr (hann) næði Hrafni. Hann, hugmóðr[3], drifinn blóði, varð bani þriggja hvatra manna. Unnviggs Ullr[4] réð ýta falli.

1. *hlaða* (enn haft í daglegu máli t d. um glímur), fella. — 2. *Göndul*, valkyrja; *hlyms* (tilg. f *þeys*) eignarfall af *hlymr*, gnýr. *Göndlar hlymr*, bardagi; *hugreifr*, hugrakkr. — 3. *hugmóðr* heldr dr. J. Þ. að ef til vill eigi að vera *høggmóðr*, móðr af að höggva. — 4. *unnvigg*, skip; *unnviggs Ullr*, mannkenning.

Dr. Konráð Gíslason heldr („Udvalg", bls. 145—146) að öllu líklegra sé að rita: *Hlóð áðr Hrafni næði | hugreifum*; í stað *hlyms* bendir hann einnig á *þryms*, og í stað *hjørvi* getr hann til að vera mætti *reyri*. Vísuhelmingrinn verðr þá þannig: Hlóð áðr Hrafni næði | hugreifum, Óleifi | Göndlar þryms ok Grími | Gunnlaugr reyri þunnu. — *Göndlar þryms reyr* = sverð.

Gunnlaugr feldi Ólaf og Grím með sverði sínu áðr hann næði Hrafni. Hann var blóði drifinn og varð bani þriggja hvatra manna.

21. (**Gunnlaugr**). Hrafn, mætr spjóta mótrunnr[1], gekk jafnan framlega á móti oss í styr[2], gervandi hjørva hríð. Hringþollr[3], hér varð í morgin mörg málmflaug hergerðanda[4] of Gunnlaugi á hörðu Dinganesi.

1. mannkenning. 2. *styrr* (tilg. K. G. f. *dyn*), bardagi — 3. mannkenning — 4. *málmflaug*, sveiflun sverða; *gerða*, gera garð, *hergerðandi*, sá sem myndar hergarð.

Hinn vaski bardagamaðr Hrafn gekk hraustlega fram í bardaganum mót oss. Hér létu menn í morgun mörg högg dynja yfir Gunnlaug á hörðu Dinganesi.

22. (**Draumvísa**). Vissak Hrafn höggva mik hjaltugguðum brynju hrynfiski[1] — enn hvöss egg kom Hrafni í leggi — þá es hræskærr[2] ari[3] hlaut nunna í fen hlýra benja[4]. Grannsproti Gunnar[5] klauf höfuð Gunnlaugs.

1. *hjaltuggaðr*, sá sem hefir hjölt í stað ugga; *hrynfiskr*, fiskr sem hrynr; *hjaltuggaðr hrynfiskr*, sverð. — 2. *hræskærr* (tilg. *hræskæri*), sá er sker eða rífr hræ. — 3. *ari* = örn. — 4. *nunna*, lúta. — *grannsproti* (tilg. f. *gunnsproti*) grannr teinn; *Gunnr*, valkyrja; valkyrju teinn, sverð.

Hrafn hjó mig sverði — enn hvasseggjað sverð kom á fót honum, þá er hinn gráðgi örn laut niðr að drekka blóðið. Sverð klauf höfuð Gunnlaugs.

23. (**Draumvísa**). Sverð var roðit, enn sverð-Rögnir[1] gerði sverða[2] mik. Randgalkn[3] váru reynd í randum fyr handan ver[4]. Hykk blóðug bengögl[5] stóðu í blóði of skör[6]. Sárfíkinn sárgammr[7] hlaut þramma of[8] sára á.

1. *Rögnir*, Óðinn; *sverð-Rögnir*, mannkenning. 2. að *sverða*, höggva með sverði. — 3. *rønd*, skjöldr, *randgalkn*,

skjaldarspell, sverð. — 4. = fyrir handan haf. — 5. *gagl*, villigæs, *blóðgagl*, hræfugl. — 6. *skör*, höfuð. — 7. *sárgammr* = blóðgagl. — 8. *of* tilg. f. *en*, sem stendr í hdr.

Sverð var roðið, enn maðrinn hjó mig með sverði. Sverð vóru reynd í skjöldum fyrir handan haf. Eg hygg, að blóðgir hrafnar stæði í blóði á höfðum manna. Blóðgráðugr hræfugl óð yfir blóðlækina.

24. (**Þorkell Hallkelsson**). Lagðak mína góða arms orms tróðu[1] andaða mér at armi. Guð brá lífi líns Lofnar[2]. *[Þraut þorna spangar[3] var þung, enn humra brautar]* bliks beiði[4] es þó miklu þungara at bíða.

1. *arms ormr*, armhringr; *tróða*, stöng; *arms orms tróða,* kvenkenning. — 2. *Lofn* (tilg. f. *leyðrar*), Ásynja; *líns Lofn*, kvenkenning. — 3. *þorna spöng*, kvenkenning. — 4. *humarr* krabbategund; *humra braut*, sjór, sjávar *blik*, sjávarljós, gull; gulls *beiðir* (tilg. f. *beiðendum*) mannkenning.

Eg lagði mína góðu konu andaða mér í faðm. Guð svifti hana lífi. Þung var hrygð hennar, enn þó er mér miklu þyngra að bíða.

Nöfn.

Aths. Benedikt Sveinsson hefir séð um þessa útgáfu sögunnar.